

Ugovor o uskladištenju

Ivandić, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:221660>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Katedra za pomorsko i općeprometno pravo

Mario Ivandić

UGOVOR O USKLADIŠTENJU

diplomski rad

mentor: izv. prof. dr. sc. Iva Savić

Zagreb, prosinac 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJAM I KARAKTERISTIKE UGOVORA O USKLADIŠTENJU	3
3. STRANE UGOVORA O USKLADIŠTENJU	5
3.1. Skladištar	5
3.2. Ostavodavac	7
4. OBVEZE SKLADIŠTARA I ODGOVORNOST ZA ŠTETU	8
4.1. Obveza primanja i čuvanja robe	8
4.2. Objektivna odgovornost za štetu	11
4.3. Obveza prodaje čuvane robe u slučaju nužde.....	13
4.4. Zabrana miješanja zamjenjivih stvari	13
4.5. Obveza osiguranja robe.....	15
4.6. Obveza predaje robe	17
5. PRAVA SKLADIŠTARA	20
5.1. Pravo na naknadu.....	20
5.2. Pravo na troškove čuvanja	24
5.3. Zakonsko založno pravo	24
6. SKLADIŠNICA.....	26
6.1. Pojam i značenje.....	26
6.2. Prednosti digitalizacije sustava.....	28
6.3. Dijelovi skladišnice.....	30
6.4. Sadržaj priznanice i založnice	31
6.5. Skladišnica za dijelove robe.....	32
6.6. Prijenos skladišnice.....	33
6.6.1. Odvojeni prijenos priznanice bez prijenosa založnice.....	34
6.6.2. Odvojeni prijenos založnice bez prijenosa založnice.....	35
7. ZAKLJUČAK.....	40
POPIS LITERATURE.....	43

SAŽETAK

U ovom radu se obrađuje tema ugovora o uskladištenju. U uvodnom djelu se ističe gospodarska važnost ovog ugovora, a dalje u radu se detaljno razrađuju odredbe koje ga uređuju u Republici Hrvatskoj, te se navodi sudska praksa relevantna za pojedina pitanja u vezi s ovim ugovorom. Kroz rad se uspoređuju određene odredbe s relevantnim odredbama njemačkog prava, te se shodno takvoj usporedbi predlažu izmjene u našem zakonodavstvu. U posljednjem dijelu, uz detaljnu analizu odredbi relevantnih za skladišnicu, daje se i kratak pregled prednosti provođenja digitalizacije sustava.

KLUČNE RIJEČI

ugovor o uskladištenju, skladištenje, skladištar, ostavodavac, skladišnica, elektronička skladišnica, elektronička skladišna knjiga

SUMMARY

This thesis deals with the topic of storage contracts. In the introductory part, the economic importance of this contract is emphasized, and further in the paper, the provisions governing it in the Republic of Croatia are elaborated, and judicial practice relevant to certain issues related to this contract is cited. The paper compares certain provisions with the relevant provisions of German law, and changes in our legislation are proposed based on such a comparison. In the last part, along with a detailed analysis of the provisions relevant to the warehouse, a brief overview of the advantages of implementing system digitization is given.

KEYWORDS

storage contract, storage, storekeeper, depositor, warehouse receipt, electronic warehouse receipt, electronic warehouse register

Izjava o izvornosti

Ja, Mario Ivandić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Mario Ivandić, v.r.

1. UVOD

Skladištenje robe se javlja već u starom vijeku u većim morskim lukama, ali ono na važnosti dobiva tek u srednjem vijeku u trgovačkim gradovima-državama na obalama Sredozemnog mora kada se javlja kao jedna od uzgrednih djelatnosti tadašnjih trgovaca. Skladištenje kao samostalna djelatnost razvija se najprije u Engleskoj u 18. stoljeću, koja je najveća svjetska gospodarska i politička sila tog vremena. Skladišta se tada prije svega grade u lukama zbog potrebe za ubrzanjem prometa trgovačkih brodova za što je bilo nužno da se takvi brodovi što prije oslobode robe koju su prevozili, ali i zbog potrebe za čuvanjem robe od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Skladištari u to vrijeme počinju izdavati i potvrde o uskladištenju s kojima je moguće raspolagati s robom pa tako roba nije morala biti isključena iz prometa ni za vrijeme skladištenja. Skladišni prostori se potom počinju graditi i u unutrašnjosti, a skladišni posao se počinje širiti i izvan Engleske, najprije u Francusku i Nizozemsku, a zatim i u unutrašnjost kontinenta. Tako je u Austriji 1897. godine donesen Zakon o javnim skladištima, a njemački Trgovački zakon iz 1897. godine regulira skladištenje robe.¹ U Kraljevini Jugoslaviji je 1930. godine donesen poseban Zakon o javnim skladištima, koji je na sveobuhvatan način uredio ovu materiju te je do danas, kao izvor pravnih pravila, relevantan za uređenje skladištenja u Republici Hrvatskoj.

Danas skladištenje robe predstavlja gospodarsku djelatnost od iznimne važnosti. Ono čini jednu od sastavnica logistike, koja se prema Ronald H. Ballou označava kao "sustav kojem je cilj staviti kupcu na raspolaganje traženu robu ili usluge na mjesto i u vrijeme koje mu odgovara uz istovremenu maksimalnu korist poduzeća". Skladištenje se u sklopu logistike može promatrati kao jedna od etapa u kojoj se roba prije svega prihvaća, a potom prosljeđuje dalje u nekom drugom smjeru unutar mreže.² Dobar sustav skladištenja robe stoga predstavlja ključnu komponentu logističkog lanca jer omogućava konstantnost ponude i potražnje slobodnih kapaciteta u transportnim sredstvima, a to onda omogućava

¹ Arandžević, S. *Ugovor o uskladištenju*, Institut društvenih nauka, Privredno-pravni priručnik, Beograd, 1990., str. 5.

² Eršeg, M. *Logistika skladištenja i zaliha*, završni rad, Digitalni repozitorij Sveučilišta Sjever, 2017., str. 4.

prijevoznicima da iskorištavaju puni kapacitet svojih transportnih sredstava, te da se na brz i lak način oslobode robe.³

Tijekom uskladištenja roba se također može bolje pripremiti za plasiranje na tržište. To se događa onda kad ostavodavac, pored osnovne obveze skladištara na čuvanje robe, ugovori i dodatne usluge u vidu manipulacije s robom. Tako je primjerice moguće robu koja je zapakirana u veća pakovanja, prepakirati u manja koja su prikladnija za plasiranje na tržište. Moguće je takvu robu i prepraviti, doraditi i na drugi način oplemeniti, a što se u pravilu događa kad za takve manipulacije s robom ostavodavac ne raspolaže s potrebnim uređajima ili kadrovima.⁴

Velika važnost uskladištenja robe u javnim skladištima se ogleda i u mogućnosti javnih skladišta da izdaju skladišnicu, vrijednosni papir koji omogućava raspolaganje robom. Tako njezin imatelj može robu koja se nalazi u skladištu prodati, založiti i na drugi način s njom raspolagati, bez potrebe da roba fizički napusti skladište. To donosi velike uštede jer smanjuje potrebu za transportom robe.⁵

Naposljetku je potrebno istaknuti i važnost uskladištenja u gospodarskim odnosima koja se ogleda u mogućnosti da se dužnik oslobodi svoje obveze predaje određene stvar tako da ju preda u javno skladište. To će biti moguće kad se radi o obvezi iz trgovačkog ugovora, a vjerovnik je u zakašnjenju, nepoznat je, nepoznato je gdje se nalazi ili je poslovno nesposoban, a bez zastupnika. Tada predaja stvari javnom skladištu na čuvanje ostvaruje jednake učinke kao polaganje stvari kod nadležnog suda.⁶

³ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str.7.

⁴ Arandžević, loc. cit.

⁵ Gorenc, V., Belanić, L., Momčinović, H., Perkušić, A., Pešutić, A., Slakoper, Z., Vukelić, M. & Vukmir, B. *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 1154.

⁶ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21), čl. 186, st.1 i čl. 188. st.2.

2. POJAM I KARAKTERISTIKE UGOVORA O USKLADIŠTENJU

Ugovorom o uskladištenju obvezuje se skladištar na primanje i čuvanje određene robe, na poduzimanje potrebnih ili ugovorenih mjera radi njezina očuvanja u određenom stanju, na predaju robe na zahtjev ostavodavca ili druge ovlaštene osobe, a ostavodavac se obvezuje predati robu, pružiti sve potrebne obavijesti o njoj, izjaviti kolika je njezina vrijednost, platiti naknadu za čuvanje, te preuzeti robu nakon čuvanja.⁷

Iz takve zakonske definicije ugovora proizlazi kako je on po svojoj naravi konsenzualan jer ugovorna obveza ostavodavca na predaju stvari te obaveza primanja robe na strani skladištara nastaje već samim sporazumom strana. Dakle, trenutak perfekcije tj. sklapanja ugovor nastaje i prije same predaje robe na čuvanje. On je dvostrano obavezan, naplatan te neformalan jer se za njegovo sklapanje ne traži specifična forma.⁸ Iako određena forma tj. oblik nije obavezana za valjanost sklapanja ugovora, u praksi se on najčešće sklapa na formularima koje načine skladištari, a ostavodavcu ostaje samo mogućnost prihvaćanja takvog unaprijed formuliranog ugovora, bez mogućnosti ugovaranja drugačijih odredbi. Stoga se može reći da je ugovor o uskladištenju u praksi postao svojevrsnim adhezijskim ugovorom.⁹

Nadalje, za ovaj ugovor je karakteristično i to što je to ugovor s obligatornim sklapanjem na strani skladištara, budući da skladište može odbiti sklapanje ovog ugovora i uskladištenje robe samo ako ne raspolaže slobodnim kapacitetima, ako se radi o robi koja se ne uskladištava¹⁰ ili ako je skladište specijalizirano za skladištenje određene vrste robe, a ostavodavac želi uskladištiti robu druge vrste.¹¹

Kako je ugovor o uskladištenju nastao iz ugovora iz ostave, tako mu je i ostao najbliži.¹² Stoga Zakon o obveznim odnosima (dalje u tekstu: ZOO) propisuje kako se na ugovor o uskladištenju na odgovarajući način primjenjuju pravila o ostavi ako pravilima o uskladištenju

⁷ Zakon o obveznim odnosima, čl. 744. st. 1. i st 2.

⁸ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1143.

⁹ Romštajn, I. *Ugovor o uskladištenju, pravne karakteristike i razgraničenja*, Pravni vjesnik. - ISSN 0352-5317. - 6, 3-4, Osijek, 1990, str. 363.

¹⁰ Klarić P.; Vedriš, M., *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 552.

¹¹ Aranđelović, op. cit. (bilj. 1), str.20.

¹² Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1143.

ne bi bilo što drugačije određeno.¹³ Razlike između ovih ugovora na koje treba paziti prilikom primjene pravila o ostavi na ugovor o uskladištenju, su činjenice kako ostava može biti i besplatna te kako ostava može biti i neprofesionalna usluga te shodno tome ne postoji nužno obveza čuvanja stvari na strani ostavoprimca prema standardu dobrog gospodarstvenika tj. dobrog domaćina.¹⁴

Ta razlika koja pokazuje kako je kod ugovora o uskladištenju riječ o profesionalnoj usluzi vidljiva je i iz naziva predmeta ugovora.¹⁵ Dok je kod ostave riječ o stvari, predmet ugovora o uskladištenju je roba, a roba je stvar proizvedena za drugog, odnosno stvar namijenjena tržištu koja ima vrijednost. Roba ne predstavlja stvari koje su namijenjene osobnoj uporabi, ni one koje su predmet ugovora u kojima je pretežit dio obveza na strani isporučitelja te stvari u obavljanju određenog rada ili pružanja kakvih usluga.¹⁶

Na ugovor o uskladištenju moguća je i odgovarajuća primjena pravila koja uređuju ugovor o nalogu. Takva primjena se naročito odnosi na radnje skladištara za račun ostavodavca u vidu nužnih, potrebnih i korisnih troškova te obaveze prodaje robe u nužnim situacijama.¹⁷

Od ugovora o uskladištenju treba razlikovati ugovor o zakupu prostora za skladištenje. Kod takvog ugovora skladištar ne preuzima obvezu primanja i čuvanja robe već samo daje skladišni prostor u zakup pa se na taj ugovor primjenjuju odredbe koje uređuju ugovor o zakupu.¹⁸ Takav stav zauzima i Vrhovni sud Republike Hrvatske u rješenju broj: VSRH Revt 30/2002-2, kojim ukida drugostupanjsku presudu Visokog trgovačkog suda, navodeći kako: *"u točki 1. ugovora stranke istina navode da su tim ugovorom regulirani odnosi poslova za pružanju usluga uskladištenja robe, ali se u točki 2. kaže da će tužitelj "... staviti na raspolaganje... dio skladišta... u površini od 80 m2 (zadnji dio poslovnog prostora) kojeg će (tuženik) koristiti... kao skladišno-servisni prostor za skladištenje namještaja...". Kada su stranke sačinile zapisnik od 23. veljače 1995. o predaji prostora (a ne preuzimanju uskladištenih stvari – robe) navele su da je tužena "...predala ključeve od skladišnog*

¹³ Zakon o obveznim odnosima, čl. 753.

¹⁴ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1143.

¹⁵ Ceronja, P. *Ugovor o uskladištenju u hrvatskom i makedonskom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 61 (2), 821-847., 2011., str. 826.

¹⁶ Vidaković Mukić, M. *Opći pravni rječnik*, Narodne novine, Zagreb, 2006, str. 1025.

¹⁷ Gorenc et al., KZOO, loc. cit.

¹⁸ Ibid.

prostora... koje je koristila ugovorom o davanju istog u najam". Za tumačenje ugovora, kojeg zaključuju stranke, bitan je sadržaj istog, a ne naziv ugovora i što je bila volja stranaka, te kako su ga stranke u naravi provodile. Iz sadržaja ugovora, zapisnika o primopredaji prostora, okolnosti da nije sačinjen aneks ugovora (kojim bi se ugovorili elementi iz čl. 730. ZOO) te načina korištenja spornog prostora, ovaj Vrhovni sud zaključuje da se radi o ugovoru o zakupu poslovnog prostora i spor koji je nastao proizlazi iz takvog, a ne ugovora o uskladištenju."¹⁹

3. STRANE UGOVORA O USKLADIŠTENJU

Kao što je rečeno, ugovor o uskladištenju je po svojoj naravi dvostrani ugovor. Iz definicije ovog ugovora prema ZOO-u vidljivo je kako su njegove strane skladištar i ostavodavac. Ostavodavac u ovaj ugovorni odnos ulazi prije svega kako bi deponirao svoju robu na čuvanje, a skladištar kako bi za izvršenu uslugu primio naknadu. U nastavku ovog poglavlju će biti riječi o uređivanju položaja ovih strana u našem zakonodavstvu, nastojat će se ukazati na određene pravne praznine koje naš zakonodavac ostavlja prilikom takvog definiranja te na posljedice koje te praznine uzrokuju na prava i obveze ugovornih strana ovog ugovora.

3.1. Skladištar

Osoba skladištara se može definirati kao fizička ili pravna osoba koja je stranka ugovora o uskladištenju te na temelju takvog ugovora pruža karakterističnu činidbu svojstvenu ugovoru o uskladištenju. Ta karakteristična činidba je primanje i čuvanje uskladištene robe u određenom stanju.²⁰

Temeljna podjela skladišta je na privatna i javna, gdje su jedino javna ovlaštena na izdavanje skladišnica i jedina imaju obavezu primanja robe bez diskriminiranja ostavodavca tj. dužna su primiti robu ako imaju raspoložive kapacitete i prilagođene uvjete za takvu vrstu robe.²¹ Privatna skladišta mogu izdati samo potvrdu o primitku robe na uskladištenje koja po svojoj

¹⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: VSRH Revt 30/2002-2, 6. ožujak 2002.

²⁰ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 835.

²¹ Ibid., str. 826.

naravi ne predstavlja vrijednosni papir već je s njom, uz njezinu kasniju prezentaciju, moguće samo podići uskladištenu robu.²²

Postavlja se pitanje definiranja položaja i djelatnosti javnog skladišta, ali na to naš zakonodavac nije dao odgovor, jedino kod skladišta specijaliziranih za uskladištenje žita i industrijskog bilja o čemu će biti riječi u nastavku rada. Jedan od mogućih, a čini se i najpravičnijih odgovora bi bilo potpuno odbacivanje takve podjele. Takvo stajalište o nepostojanju podjele na javna i privatna skladišta u našem pravnom sustavu, zauzimaju pojedini pravni stručnjaci, a prema njemu bi svako skladište koje po zakonu ima položaj društva i bavi se uskladištenjem robe, bilo ovlašteno izdati skladišnicu.²³

Zbog takvog nedostatka cjelovitog pravnog uređenja položaja i djelatnosti javnih skladišta potrebno je korištenje općih pravila o osnivanju i djelatnosti društava koje propisuju odredbe Zakona o trgovačkim društvima, te općih odredbi ZOO-a koji sadrži i odredbe o ugovoru o uskladištenju, a koje se odnose na poslovanje javnih skladišta.²⁴

Zakon o javnim skladištima iz 1930. godine, koji je donesen za vrijeme Kraljevine Jugoslavije, je zadnji relevantni izvor pravnih pravila koji je na cjelovit način uređivao ovo pitanje. Njegova primjena kao pravnog pravila za pitanja vezana uz javna skladišta, a u svrhu popunjavanja pravnih praznina je prihvaćena u sudskoj praksi Republike Hrvatske što je vidljivo iz presude Vrhovnog suda iz 3. listopada 2001. godine, broja II Rev-63/1999-2. U njoj se sudsko vijeće Vrhovnog suda poziva na odredbu tj. pravno pravilo iz članka 22. Zakona o javnim skladištima Kraljevine Jugoslavije a prema kojem *“skladištar odgovara za svu štetu koja nastane uslijed toga što nije postupao marljivošću urednog i savjesnog trgovca, po principu presumirane krivnje.”*²⁵

Daljnijim tumačenjem odredaba Zakona o javnim skladištima iz 1930. moguće je popuniti pravnu prazninu koju naš zakonodavac ostavlja budući da u ZOO-u ne spominje obavezu skladištara da donese opće uvjete poslovanja, ni tarifu po kojoj bi poslovao. Zakon o javnim skladištima propisuje kako javno skladišta mora imati pravilnik o poslovanju i tarife skladišnih

²² Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1145.

²³ Ibid., str. 1154.

²⁴ Aranđelović, op. cit. (bilj. 1), str.8.

²⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: II Rev-63/1999-2, 3. listopad 2001.

pristojbi te obavezu vođenja posebnih skladišnih knjiga i matičnih knjiga za skladišnice.²⁶ Takav pravilnik o poslovanju bi predstavljao opće uvjete poslovanja javnog skladišta, a odredbe Zakona o javnim skladištima koje propisuju obvezu donošenja pravilnika mogle bi se koristiti kao pravno pravilo za popunjavanje pravne praznine.²⁷ Dakle, javno skladište mora imati opće uvjete poslovanja i tarifu, a dodatni uvjet osiguranja kako će javno skladište u svom poslovanju tretirati jednako sve ostavodavce, pod jednakim uvjetima je i vođenje propisanih knjiga. Pod takvim knjigama se podrazumijeva skladišna knjige tj. registar skladišta te matična knjiga za skladišnice.²⁸

Kao što je prethodno spomenuto, naš zakonodavac je propisao uvjete te uredio položaj skladišta specijaliziranih za uskladištenje žita i industrijskog bilja. Takvo uređenje je sadržano u odredbama Zakona o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje. Važnost poljoprivrede kao značajnog dijela hrvatske gospodarske djelatnosti, naročito proizvodnja žitarica i industrijskog bilja je bio presudan motiv za donošenje ovog *lex specialisa*.²⁹ Taj zakon, između ostalog, propisuje i uvjete koje skladište mora ispunjavati kako bi bilo ovlašteno na uskladištenje žitarica i industrijskog bilja.³⁰ Takvo ovlaštenje izdaje Ministarstvo poljoprivrede u obliku rješenja te se na osnovu takvog rješenja vrši upis u Upisnik ovlaštenih skladištara.³¹ Upisom u Upisnik skladištara postaje ovlašten za izdavanje skladišnice za uskladištenu robu tj. žitarice i industrijsko bilje.³² Kako je ranije navedeno da su javna skladišta jedina ovlaštena izdavati skladišnice, onda ovakvo izričito zakonsko ovlaštenje znači da su takva skladišta zakonski okarakterizirana kao javna skladišta te su za sada jedina vrsta skladišta koje je zakon definirao kao takva.

3.2. Ostavodavac

Druga strana ugovora o uskladištenju je ostavodavac. Osoba ostavodavca može biti svaka pravna ili poslovno sposobna fizička osoba. Budući da će na strani skladištara gotovo u

²⁶ Zakon o javnim skladištima, Kraljevina Jugoslavija, 1930., čl. 19. - 21. i 26.

²⁷ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 828.

²⁸ Klarić; Vedriš, op. cit. (bilj. 10), str. 551., 552.

²⁹ Čuveljak, J. *O konačnom prijedlogu zakona o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje*, Informator : tjednik za pravna i ekonomska pitanja . - ISSN 0537-6645. - 57, 2009., str. 21.

³⁰ Zakon o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje (Narodne novine 79/09, 124/11, 32/19), čl. 5.-7.

³¹ Ibid., čl. 4.

³² Ibid., čl. 5. st.2.

svakom slučaju biti skladištar koji je trgovac, narav ugovora o uskladištenju će ovisiti o ostavodavcu. Ako je ostavodavac trgovac onda će se raditi o trgovačkom ugovoru. U pravilu će osoba ostavodavca i biti trgovac pa će ugovor o uskladištenju većinom i biti okarakteriziran kao trgovački ugovor.³³

Ugovor o uskladištenju bi mogao imati i obilježja potrošačkog ugovora. Njemačko pravo razlikuje obveze i prava ostavodavca ovisno o tome je li on trgovac ili nije pa tako *Handelsgesetzbuch* (njemački Trgovački zakonik) sadrži odredbe koje štiti osobu ostavodavca kao potrošača.³⁴ Tako primjerice sadrži odredbu kojom obvezuje ostavodavca da robu označi i zapakira ako je to potrebno, ali u slučaju da se radi o ostavodavcu koji je potrošač, takva je obveza na strani skladištara te je on onda obavezan robu označiti i pakirati u mjeri koja je u konkretnom slučaju potrebna.³⁵

ZOO ne sadrži takve odredbe, a upitno je u kojem opsegu ostavodavac može ostvariti zaštitu prema Zakonu o zaštiti potrošača, kojim se u Republici Hrvatskoj štite prava potrošača, budući da isti zakon nije uvrstio uslugu uskladištenja u javne usluge koje se pružaju potrošačima. Eventualna zaštita bi se mogla ostvariti pozivanjem na odredbe navedenog zakona koje se odnose na nepoštene odredbe potrošačkog ugovora. U svakom slučaju je evidentna potreba veće zakonske zaštite ostavodavca kao potrošača, a što bi se moglo učiniti unošenjem odgovarajućih odredbi njemačkog Trgovačkog zakonika u naš ZOO.³⁶

4. OBVEZE SKLADIŠTARA I ODGOVORNOST ZA ŠTETU

Skladištaru iz ovog ugovornog odnosa pripadaju određena prava, ali je i nositelj određenih obveze prema ostavodavcu. U ovom poglavlju se obrađuju obveze skladištara, prije svega ona osnovna tj. obveza skladištara na primanje i čuvanje određene robe te poduzimanja potrebnih mjera radi očuvanja iste. Potom se obrađuju ostale obveze koje proizilaze iz te osnove, a ukazano je i na određene nelogičnosti i nepravedna rješenja našeg zakonodavca u vezi s ovim obvezama te na moguće izmjene koje bi ih uklonile.

³³ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 831.

³⁴ Ibid.

³⁵ Handelsgesetzbuch (njemački Trgovački zakonik, HGB), 2022., čl. 468. st. 1. i 2.

³⁶ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 832.

4.1. Obveza primanja i čuvanja robe

Kako bi ispunio svoju obvezu primanja i čuvanja robe, skladištar mora raspolagati skladišnim prostorom koji bi bio prikladan za skladištenje robe.³⁷ Skladišni prostor treba biti takav da pruža sigurnost kako se neće dogoditi nikakve promjene na supstanci iz razloga uzrokovanih uvjetima samog skladišnog prostora. Prostor mora biti i takav da onemogućuje protupravne zahvate trećih osoba kao što su krađa, oštećenja i sl. U pravilu roba se skladišti u zatvorenom prostoru, ali se skladištenje može obaviti i na otvorenom prostoru, ako to dozvoljava priroda same robe, postoji suglasnost ostavodavca i osigurani su sigurnosni uvjeti za zaštitu robe od krađe i drugih postupaka trećih osoba. Robu je u razumnim granicama potrebno zaštititi i od nepovoljnih atmosferskih uvjeta kao što su kiša, tuča, snijeg i dr.³⁸

Ako skladištar ne raspolaže prikladnim prostorom za skladištenje određene robe i o tome obavijesti ostavodavca te ga upozori na eventualne posljedice takvog uskladištenja, a ostavodavac ipak inzistira da se roba uskladišti kod tog skladištara, skladištar može prihvatiti robu. U takvoj situaciji nastaju posljedice za eventualnu odgovornost skladištara tj. dolazi do njezinog umanjenja ili potpunog isključenja.³⁹ Primjerice ostavodavac želi uskladištiti skupocjeni francuski sir kod nekog skladištara koji raspolaže slobodnim kapacitetima, ali uvjeti u takvom skladištu nisu povoljni za čuvanje takvog sira jer je temperatura u skladištu viša od one koja je potrebna da taj sir ne propadne budući da skladištar ne raspolaže s adekvatnim klimatizirajućim uređajima. Skladištar obavještava ostavodavca o takvim nepovoljnim uvjetima i upozorava ga na mogućnost propadanja sira ako bi isti bio uskladišten kod njega. Ostavodavac inzistira na uskladištenju sira unatoč upozorenjima skladištara. Skladištar udovoljava ostavodavcu, sir biva uskladišten u njegovom skladištu te on u kratkom roku nakon uskladištenja propada. Ako bi nezadovoljni ostavodavac odlučio podnijeti tužbeni zahtjev za naknadu štete, takav zahtjev će biti odbijen budući da je skladištar prethodno upozorio ostavodavca na uvjete u skladištu i eventualne posljedice skladištenja sira u takvim uvjetima.

³⁷ Ibid.

³⁸ Aranđelović, op. cit. (bilj. 1), str. 18., 19.

³⁹ Ibid.

Obveza skladištara je primiti u svoje skladište na čuvanje robu koja ulazi u okvir njegove djelatnosti, pod uvjetom da raspolaže slobodnim kapacitetima. Ako se radi o specijaliziranim skladištima za samo određenu vrstu robe, skladištar nije dužan prihvatiti na čuvanje robu koja ne bi spadala pod takvu vrstu robe. Skladištar može i na temelju izvjesnog pravnog posla zasnovanog s određenom osobom, imati rezervirane dijelove unutar skladišta gdje će u pravilu takva roba neprestano cirkulirati i tada se ti dijelovi neće smatrati slobodnim za skladištenje druge robe ni u slučaju kad su ona de facto slobodna.⁴⁰

Jedna od prednosti digitalizacije skladišnih knjiga i uvođenja elektroničkih skladišnica je i omogućavanje kontrole nad slobodnim kapacitetima skladišta pa je skladištaru u takvim sustavima otežano izbjegavati primiti robu kad raspolaže slobodnim kapacitetima, ali se time ujedno onemogućava i pretrpavanje skladišta.⁴¹

Skladištar je dužan primiti robu bez diskriminiranja ostavodavca, ako za skladištenje takve robe ima odgovarajuće uvjete i raspoloži prostor.⁴²

Ako skladištar prihvati robu na uskladištenje, on je već prilikom preuzimanja robe u skladište obvezan upozoriti ostavodavca na eventualne nedostatke na robi. Ta dužnost se nastavlja tijekom čitavog razdoblja skladištenja robe tijekom kojeg je skladištar obvezan upozoriti ostavodavca na nedostatke koji nastanu tek tijekom razdoblja čuvanja robe, na prirodna svojstva ili ambalažu koji bi mogli uzrokovati štetu čim opazi ili bi to mogao opaziti dobar gospodarstvenik.⁴³

Skladištar je obvezan poduzimati radnje radi zaštite interesa i prava ostavodavca prema trećima kao što su prijevoznici, špediteri i sl., koji su mu za račun ostavodavca predali oštećenu robu ili robu s nedostacima.⁴⁴ Tako ako skladištar primi na uskladištenje određenu robu, primjerice od prijevoznika za račun ostavodavca, bit će dužan utvrditi eventualne nedostatke na takvoj robi. Takvim utvrđenjem nedostataka tj. štete postupa u interesu ostavodavca te mu omogućava ostvarenje prava na nadoknadu takve štete, ali i od sebe

⁴⁰ Ibid., str. 20.

⁴¹ Kovačević, V.; Zakić, V.; Milovanović, M.; Subić, J.; Jeločnik, M. *Electronic warehouse receipts registry as a step from paper to electronic warehouse receipts*, *Ekonomika poljoprivrede*, 63., 2016., str. 805.

⁴² Ibid.

⁴³ Gorenc, V. *Ugovor o uskladištenju*, *Pravo i porezi: časopis za pravnu i ekonomsku teoriju i praksu*, 6,11, 1997., str. 13.

⁴⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 745. st. 4.

otklanja opasnost pozivanja na odgovornost za takve nedostatke koji su nastali prije primanja robe na uskladištenje.⁴⁵

Kako bi ispunio tu obvezu treba provesti određene radnje i osigurati potrebne dokaze. Stoga bi trebao zapisnički utvrditi stanje robe, stupanj oštećenje ili manjka, visinu štete i sl. te staviti prijevozniku sve potrebne prigovore.⁴⁶

4.2. Objektivna odgovornost za štetu

Iz obveze skladištara da čuva robu proizlazi i njegova odgovornost za eventualnu štetu na istoj. Kao što je prethodno u radu rečeno, skladištar je već pri preuzimanju robe obavezan obavijestiti ostavodavatelja na eventualne nedostatke u kakvoći ili količini te je obavezan poduzeti sve moguće mjere za otklanjane štete. Ta dužnost skladištara na obavještanje ostavodavca o eventualnim manama, prirodnim svojstvima robe ili neispravnoj ambalaži koja bi mogla uzrokovati štetu na robi traje tijekom čitavog razdoblja uskladištenja, te ih je on dužan priopćiti ostavodavcu čim ih opazi ili ih je kao dobar gospodarstvenik trebao opaziti.⁴⁷ Ako skladištar propusti utvrditi takve nedostatke prilikom preuzimanja ili ne obavijesti ostavodavca o nedostacima koji se pojave naknadno, odgovara za iste bez obzira na krivnju tj. na temelju objektivne odgovornosti pa tako odgovara i za slučajnu štetu.⁴⁸ Skladištar se može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je šteta prouzročena višom silom, zbog krivnje ostavodavca, zbog mana ili prirodnih svojstava robe te zbog neispravne ambalaže.⁴⁹

Odgovornost skladištara za naknadu štete zbog propasti, umanjena ili oštećenja je ograničena ako se radi o običnoj nepažnji ili slučaju tj. ona ne može prijeći stvarnu vrijednost robe. Takvo ograničenje ne vrijedi ako se radi o šteti koja je prouzročena namjerno ili krajnjom nepažnjom.⁵⁰ Tako će na primjer skladištar koji je zaboravio postaviti odgovarajuću temperaturu na uređajima za hlađenje spremnika gdje je uskladišteno mlijeko ostavodavca, odgovarati ostavodavcu za štetu koju je takvo propuštanje uzrokovalo propadanjem mlijeka.

⁴⁵ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 21., 22.

⁴⁶ Gorenc, loc. cit.

⁴⁷ Zakon o obveznim odnosima, čl. 745. st. 2.

⁴⁸ Gorenc, loc. cit.

⁴⁹ Zakon o obveznim odnosima, čl. 745. st. 1.

⁵⁰ Ibid, čl. 747.

Ostavodavac je uskladišteno mlijeko imao namjeru iskoristiti za proizvodnju sira kojeg bi potom plasirao na tržište, a budući da je skladištar postupio s krajnjom nepažnjom kad je zaboravio regulirati temperaturu spremnika, bit će odgovoran ostavodavcu i za takvu izmaklu dobit.

Nelogičnost ovakvog pravnog rješenja leži u tome što sud prilikom utvrđivanja odgovornosti skladištara ne utvrđuje njegovu krivnju, ali će se prilikom određivanja visine naknade štete ipak morati upustiti u njezino utvrđivanje. Moguće rješenje takve nedosljednosti u primjeni različitih mjerila prilikom utvrđivanja odgovornosti i visine naknade štete koje zagovaraju određeni hrvatski pravni stručnjaci, je u napuštanju koncepta objektivne odgovornosti skladištara koja je u određenoj mjeri i nepravično tegotna za skladištara. Budući da skladištar u ovom ugovornom odnosu djeluje kao profesionalac, trebalo bi povisiti minimalno mjerilo pažnje s kojom je dužan postupati u obavljanju svojih dužnosti, a koja je sada propisana kao pažnja dobrog domaćina tj. gospodarstvenika. Tako bi mjerilo pažnje s kojom je dužan postupati skladištar trebalo povisiti na višu razinu, sukladno statusu skladištara kao profesionalca, a koju predstavlja pažnja dobrog stručnjaka. Uspostavljanjem skladištareve odgovornosti po kriteriju presumirane krivnje, a ne objektivne odgovornosti kao do sada, on bi odgovarao za štetu ako se oštećenje ili gubitak robe nisu mogli izbjeći pažnjom dobrog stručnjaka.⁵¹

U interesu ostavodavca je da se gubitak ili oštećenje robe uopće ne dogodi te da ona prilikom preuzimanja bude u istom stanju u kakvom ju je predao na uskladištenje.⁵² Stoga ZOO kao kontrolni mehanizam propisuje obavezu skladištara da dopusti ovlaštenoj osobi pregled uskladištene robe i uzimanje uzorka od nje.⁵³ Njemački Trgovački zakon preciznije određuje ovu dužnost navodeći kako skladištar ovakav pregled i uzimanje uzorka mora dopustiti samo tijekom radnog vremena.⁵⁴ Iako to ZOO-om nije propisano, treba smatrati kako skladištar može dopustiti pregled stvari samo ostavodavcu, a ne i trećima, kako bi u skladu s dobrim poslovnim običajima sačuvao poslovnu tajnu ostavodavca.⁵⁵

⁵¹ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 835.

⁵² Gorenc, op. cit. (bilj. 43), str. 14

⁵³ Zakon o obveznim odnosima, čl. 749.

⁵⁴ HGB., čl. 471. st. 1.

⁵⁵ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 842.

4.3. Obveza prodaje čuvane robe u slučaju nužde

Prema čl. 745. stavku 3. ZOO-a, ako ostavodavac sam ne ukloni nedostatke o kojima ga je obavijestio skladištar ili ga ne uputi na drugi način zaštite njegovih interesa, a predmetna roba je u takvom stanju da su nedostaci na njoj neotklonjivi što dovodi takvu robu u opasnost od propadanja ili uništenja, skladištar je dužan tu robu prodati bez odgađanja i na najpovoljniji način, ako to na njegovo poziv ne bi mogao na vrijeme učiniti ostavodavac.⁵⁶

Dio rečenice iz navedenog članka koji glasi "ako to na njegov poziv ne bi mogao na vrijeme učiniti ostavodavac" treba tumačiti na način da obveza skladištara na prodaju robe postoji i kad nema objektivno vremena ili mogućnosti obavještanja ostavodavca na opasnost gubitka ili oštećenja robe.⁵⁷

Najpogodniji način prodaje takve robe bi bila bi javna prodaja. Budući da u većini slučajeva za takvu vrstu prodaje nema ni vremena ni mogućnosti, u praksi prevladava izravna pogodba s trećima. Prilikom prodaje ostavodateljeve robe skladištar mora paziti na zaštitu interesa ostavodavca te ga obavještavati o svim poduzetim radnjama i mjerama u povodu takve prodaje.⁵⁸

4.4. Zabrana miješanja zamjenljivih stvari

Skladištar ne smije pomiješati zamjenljive stvari iste vrste i kakvoće.⁵⁹ To će ipak moći ako je ostavodavac pristao na to prilikom sklapanja ugovora ili poslije, ili ako se očito radi o stvarima koje se mogu pomiješati bez da takvo miješanje uzrokuje štetu za ostavodavca.⁶⁰ Primjerice, skladištar na uskladištenje od ostavodavca koji je lokalni maslinar, primi maslinovo ulje. Radi se o skladištu koje je specijalizirano za skladištenje maslinovog ulja, te skladištar odluči pomiješati maslinovo ulje s drugim maslinovim uljem koje se već nalazi u spremniku bez odobrenja ostavodavca. Skladištar smatra kako je to maslinovo ulje moguće pomiješati s drugim uljima koja su već u spremniku, budući da se radi o istoj sorti maslina iz

⁵⁶ Zakon o obveznim odnosima, čl. 745. st 3.

⁵⁷ Gorenc, op. cit. (bilj. 43), str. 13.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Zakon o obveznim odnosima, čl. 748. st 1.

⁶⁰ Ibid.

različitih maslenika koja se nalaze u neposrednoj blizini, te da se takvim miješanjem neće izgubiti svojstva i kvaliteta maslinovog ulja. Miješanjem maslinovih ulja različitih ostavodavaca, skladištar će maksimalno iskoristiti skladišni prostor u spremnicima i ostvariti veći profit, budući da neće morati svako maslinovo ulje različitog ostavodavca skladištiti u posebni spremnik. Da se u ovom slučaju radilo o specifičnoj vrsti maslinovog ulja, različitoj od onih već uskladištenih, takvim bi miješanjem ono izgubilo svoja specifična svojstva, a skladištar bi odgovarao za nastalu štetu ostavodavcu. Miješanje bez odobrenja ostavodavca ni u kojem slučaju ne bi bilo dopušteno prema njemačkom zakonodavstvu budući da njemački Trgovački zakonik dopušta miješanje zamjenjivih stvari samo na osnovu izričitog pristanka ostavodavca.⁶¹ Treba tumačiti kako se pristanak na miješanje ni kod nas ne može dati šutnjom ili konkludentno već jedino izričito. Takav pristanak može biti u bilo kojem obliku, bilo pismeno ili usmeno, za svaki slučaj posebno ili za više slučajeva i za sva buduća uskladištenja.⁶² Ako postoji sumnja o tome mogu li se određene stvari pomiješati ili ne, treba uzeti kako takve stvari ipak nisu podobne za miješanje.⁶³

Miješanjem zamjenljive robe različitih ostavodavaca nastaje suvlasništvo. Postavlja se pitanje pravnog temelja za nastanak takvog suvlasništva budući da u ZOO-u, za razliku od njemačkog Trgovačkog zakonika⁶⁴, ne postoji izričita odredba koja bi to propisivala. Na navedenu situaciju se može primijeniti članak 148. stavak 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Prema njemu onaj koji tuđe stvari preradi, sjedini sa svojim, pomiješa ili smiješa s njima ili se tako što dogodi bez njegove volje, time ne dobiva nikakvo pravo na tuđe, ako za to ne postoji pravni temelj stjecanja.⁶⁵

Pravni temelj stjecanja bi u ovakvim slučajevima bila skladištareva ovlast na miješanje zamjenljivih stvari različitih ostavodavaca te prijenos stvarnopravnih ovlaštenja ostavodavaca. Ostavodavatelj zna za mogućnost miješanja zamjenljivih stvari od strane skladištara pa se sklapanjem ugovora o uskladištenju prenose na skladištara stvarnopravna

⁶¹ HGB., čl. 469. st. 1.

⁶² Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 838.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ HGB., čl. 469. st. 2.

⁶⁵ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17), čl. 148. st. 1

ovlaštenja. Taj prijenos stvarnopravnih ovlaštenja na skladištara ne znači prijenos vlasništva nad robom na skladištara.⁶⁶

Na nastanak suvlasništva u slučaju miješanja zamjenljivih stvari ostavodavaca upućuje i opće pravilo po kojem suvlasništvo nastaje kad dođe do konkurencije prava vlasništva tj. kad je rezultat stjecanja prava vlasništva na nekoj stvari takav da takvo pravo imaju dvije ili više različitih osoba simultano, a ne postoji neki od oblika zajedničkog vlasništva.⁶⁷

Skladištar je ovlašten iz smjese zamjenljivih stvari, na zahtjev ovlaštene osobe tj. ostavodavca ili njegova zastupnika, izdvojiti dio koji toj osobi pripada, ako su stvari pomiješane sukladno zakonu i ugovoru. Za takvo izdvajanje mu nije potreban pristanak ostalih ostavodavaca koji također imaju suvlasništvo nad predmetnom smjesom.⁶⁸ Prilikom takvog izdvajanja, skladištar je obvezan postupati stručno i objektivno te na jednak način prema svim ostavodavcima.⁶⁹

4.5. Obveza osiguranja robe

Roba tijekom uskladištenja može biti izložena različitim rizicima. Iako je skladištar dužan osigurati uvjete u skladištu koje će omogućiti zaštitu robe od takvih rizika, do neke mjere uvijek postoji mogućnost nastanka nekih nepredvidivih okolnosti kao što su požar, poplava i slične nepogode koja mogu uzrokovati oštećenje ili uništenje robe. Iz tog razloga važno je pitanje osiguranja uskladištene robe.⁷⁰

Skladištar je obvezan osigurati robu koju je primio na čuvanje samo ako je tako ugovoreno.⁷¹ Dakle, skladištar nije obvezan osigurati robu ako to nije ugovoreno, budući da osiguranje robe ne ulazi u redovne obveze skladištara prema samom ugovoru o uskladištenju već predstavlja sporednu obvezu.⁷² U slučaju da je obveza osiguranja robe ugovorena, a skladištar propusti istu osigurati, on će odgovarati za nastalu štetu na robu koja je trebala biti pokrivena osiguranjem, bez obzira je li odgovoran po općim propisima o odgovornosti.

⁶⁶ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 839., 840.

⁶⁷ Gavella, N.; Josipović, T.; Gliha, I.; Belaj, V.; Stipković, Z. *Stvarno pravo*, svezak prvi, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 687.

⁶⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 748. st. 2.

⁶⁹ Gorenc, op. cit. (bilj. 43), str. 14.

⁷⁰ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 34.

⁷¹ Zakon o obveznim odnosima, čl. 746. st. 1.

⁷² Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 35.

Skladištaru će pripadati i naknada za takvo ugovoreno osiguranje u iznosu premije osiguranja.⁷³

Iako ne postoji obveza skladištara da osigura robu ako to nije ugovoreno, on će ipak sam, na temelju procjene rizika od propasti i oštećenja robe, moći osigurati robu. Prilikom takvog osiguranja mora uzeti u obzir kriterije vlastite odgovornosti i opsega te odgovornosti.⁷⁴ Ako bi robu nepotrebno osigurao od rizika koji nepredstavljaju opasnost, primjerice nezapaljivu tekućinu od rizika požara, odgovarat će ostavodavcu za štetu koja se sastoji od iznosa premija koja je plaćena ili treba biti plaćena osiguravatelju. Ostavodavac također može samostalno osigurati svoju robu.⁷⁵ Prema njemačkom Trgovačkom zakoniku skladištar ima dužnost upozoriti ostavodavca na mogućnost osiguranja robe ako je ostavodavac potrošač, ali nije propisana mogućnost osiguranja robe od strane skladištara ako takva obveza nije ugovorena.⁷⁶

Ako bi ugovorom skladištar bio obvezan osigurati robu, a ne bi bilo precizirano od kojih rizika bi je trebao osigurati, skladištar je dužan osigurati ju od uobičajenih rizika.⁷⁷ Uobičajeni rizici predstavljaju one koji su uobičajeni za određene vrste skladišta ili su uobičajeni za određenu vrstu robe. To mogu biti različite vrste više sile kao što su poplave, tuča, oluje i dr., ali i protupravna djela trećih osoba kao što su krađa, provale, požari i dr.⁷⁸ Koji su uobičajenih rizici u konkretnim situacijama morao bi znati skladištar s obzirom na svoju stručnost i iskustvo u obavljanju skladištenja robe. Ako ne bi imao takva saznanja trebao bi do njih doći pa se u tu svrhu može raspitati i kod osiguravajućih društava koji se bave takvim osiguranjima.⁷⁹

Obveza ostavodavca je da priloži sve potrebne obavijesti o robi i priopći skladištaru vrijednost robe prilikom uskladištenja.⁸⁰ Takve obavijesti o prirodi i svojstvima robe bit će važne i za lakše konkretiziranje okolnosti koje se mogu pojaviti kao uobičajeni rizici.⁸¹ Potrebno je istaknuti i važnost davanja podataka o vrijednosti robe. Ako bi ostavodavac u

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1147.

⁷⁵ Gorenc, op. cit. (bilj. 43), loc. cit.

⁷⁶ HBG., čl. 472. st. 1.

⁷⁷ Zakon o obveznim odnosima, čl. 746. st. 2.

⁷⁸ Gorenc, loc. cit.

⁷⁹ Aranđelović, loc. cit.

⁸⁰ Zakon o obveznim odnosima, čl. 744. st. 2.

⁸¹ Ibid.

takvoj obavijesti skladištara obavijestio kako je vrijednost robe niža nego što to ona uistinu i je, onda prilikom osiguranja robe od strane skladištara, ako takva obveza postoji, iznos svote na koju će biti osigurana roba neće odgovarati stvarnoj vrijednosti robe. Stoga, u slučaju uništenja ili oštećenja robe prilikom nastupanja osiguranog rizika, ostavodavac neće biti u potpunosti namiren. Isto tako, ako roba bude osigurana na veću svotu od njezine stvarne vrijednosti, ostavodavac će biti nepotrebno opterećen premijama koje su veće nego što bi bile da je skladištara obavijestio o stvarnoj vrijednosti robe, jer će naknada i takvom slučaju biti isplaćena u visini stvarne vrijednosti robe.⁸²

4.6. Obveza predaje robe

Ostavodavac ima pravo podići robu i prije isteka ugovorenog roka skladištenja.⁸³ Ako je ostavodavac platio ugovorene naknade, te sve potrebne i nužne troškove u vezi s čuvanjem robe, skladištar će mu biti obavezan predati robu. Skladištar neće biti dužan predati robu ako mu ostavodavac nije isplatio navedene tražbine budući da bi predajom robe izgubio založno pravo na istoj.⁸⁴

Prema njemačkom Trgovačkom zakoniku, ako je ugovoreno skladištenje na neodređeno vrijeme, ostavodavac može zahtijevati predaju robe i raskid ugovora uz otkazni rok od mjesec dana, osim ako postoje važni razlozi zbog kojih je nužno da se roba preda bez otkaznog roka. Isto pravo pripada i skladištaru uz otkazni rok jednake dužine.⁸⁵

Nadalje, prema ZOO-u, ako ne bi bio ugovoren rok, ostavodavac je dužan robu podići nakon isteka godine dana. Ako robu ne podigne nakon isteka ugovorenog roka ili ako nije ugovoren rok čuvanja, nakon godine dana skladištar može prodati robu za račun ostavodavca. Robu je ovlašten prodati na javnoj dražbi, ali prije prodaje je dužan obavijestiti ostavodavca o namjeravanoj prodaji i ostaviti mu naknadni rok od najmanje osam dana u roku kojem ostavodavac može podići robu.⁸⁶ Uvjeti za ovakvu vrstu prodaje robe su, dakle, stroži nego oni koji se traže za prodaju robe u slučaju kad robi prijeti propadanje. Kao što je prethodno spomenuto, u slučaju kad robi prijeti propadanje skladištar je dužan robu prodati ako to na

⁸² Ibid.

⁸³ Zakon o obveznim odnosima, čl. 751. st. 1.

⁸⁴ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1151.

⁸⁵ HGB, čl. 473. st. 1. i 2.

⁸⁶ Zakon o obveznim odnosima, čl. 751. st. 2.

vrijeme ne bi mogao učiniti ostavodavac, dakle, ne postoji obveza ostavljanja roka od osam dana, što je razumljivo budući da u takvom dugom roku može doći do propadanja robe. Ne traži se nužno ni javna prodaja već prodaja koja je najpogodnija u tom slučaju.

Shodno navedenom o obvezi predaje i preuzimanju robe te posljedicama neispunjenja tih obaveza, i Visoki trgovački sud je donio presudu odlučujući u povodu žalbe tuženika i tužitelja na presudu Trgovačkog suda u Osijeku poslovnog broja P-450/2017-17 od 11. travnja 2018., odbijajući tužiteljevu žalbu, a prihvaćajući tuženičkovu. U obrazloženju presude Visoki trgovački sud zauzima stav kako:

"...iz spisa proizlazi da je tuženik bio spreman ispuniti svoju obvezu iz Ugovora i predati tužitelju njegovo vino, ali to tužitelj tuženika nikad nije tražio sve do podnošenja tužbe, kada je predmetno vino već bilo prodano na javnoj dražbi. U spisu nema dokaza da je tužitelj u tih više od pet godina tražio tuženika da mu preda njegovo vino, a s druge strane postoje dokazi da je tuženik tužitelju u više navrata pozivao da vino preuzme.

Treba naglasiti da u ovom postupku tužitelj potražuje naknadu štete zbog neispunjenja Ugovora, no slijedom svega navedenog tuženik u konkretnom slučaju ne može odgovarati za neispunjenje obveze jer je tužitelj taj koji nije htio preuzeti svoje vino s tuženikovog skladišta. Vino graševina berbe 2011. je u tuženikovom skladištu bilo tri i pol godine prije nego je počelo gubiti na kakvoći, a Ugovorom nije ni bilo ugovoreno da je tuženik u obvezi skladištiti i čuvati njegovo vino neograničeno sve dok ga tužitelj ne pozove na predaju vina."⁸⁷

Sud je pravilno odlučio donoseći navedenu odluku, budući da u predmetnom slučaju nije bio ugovoren rok za uskladištenje, a proteklo je razdoblje od jedne godine od uskladištenja, na što je skladištar upozorio ostavodavca. Skladištar je pravilno postupio kad je prodao predmetno vino na javnoj dražbi budući da je vinu prijetilo i propadanje, što predstavlja dodatnu osnovu za navedenu prodaju. Skladištar je proveo i sve potrebne prethodne radnje prije prodaje robe tj. pravodobno je obavijestio ostavodavca o namjeravanoj prodaji te mu je ostavio propisani rok od osam dana za preuzimanje vina u kojem ga ostavodavac nije preuzeo.

⁸⁷ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, sudska odluka: PŽ-3817/2018-3, 5. svibnja 2020.

Prilikom preuzimanja robe, primatelj je dužan pregledati istu.⁸⁸ Na one nedostatke koje primijeti uobičajenim pregledom, primatelj je dužan odmah upozoriti skladištara, a ako bi to propustio učiniti smatrat će se kako je roba uredno primljena.⁸⁹ U slučaju da se roba ne pregleda, a pojave se određeni nedostaci na robi, skladištar će i dalje odgovarati za gubitak ili oštećenje robe. U takvim situacijama ostavodavac mora dokazati kako je šteta na robi nastala tijekom skladištenja ili zbog postupanja skladištara.⁹⁰ Tako smatra i Vrhovni sud Republike Hrvatske u presudi broj: VSRH II Rev 172/1999-2, kojom odbija reviziju tužitelja kao neosnovanu, navodeći kako: *"je pravilan zaključak nižestupanjskih sudova da tužitelj nije dokazao da bi oštećenje na stroju nastalo za vrijeme uskladištenja tereta kod tuženika ad.1., niti prilikom utovara tog tereta na prijevoz, pošto u tom pravcu i nije bilo primjedbi kako od strane primatelja tako ni prijevoznika (primjedbe su išle samo na oštećenje ambalaže, ali ne i na sadržaj sanduka). Stoga, a kada nije dokazana odgovornost tuženika ad.1. za štetu nastalu na stroju, nema ni pretpostavki za obvezivanje tuženika ad.1. na naknadu utužene štete. Zato je odbijanjem tužbenog zahtjeva materijalno pravo pravilno primijenjeno."*⁹¹ Dakle, u navedenom slučaju sud pravilno zaključuje kako ne postoji odgovornost skladištara za naknadom štete budući da primatelj robe nije takve nedostatke uočio prilikom preuzimanja robe, a ostavodavac nije u postupku dokazao kako su takvi nedostaci nastali za vrijeme uskladištenja.

Ako se pojave nedostaci koje primatelj robe nije mogao uobičajenim pregledom uočiti prilikom preuzimanja robe, on ih je dužan priopćiti skladištaru u roku od osam dana od dana preuzimanja robe. Ako propusti obavijestiti skladištara, smatrat će se kako je roba uredno primljena.⁹²

Objektivni rok od osam dana od preuzimanja robe znatno otežava položaj ostavodavca u ostvarivanju eventualnih prava za naknadu štete. Moguće rješenje za takvu nepravедno otegotnu odredbu je određivanje dosadašnjeg osmodnevnog objektivnog roka kao subjektivnog i uvođenje dužeg objektivnog roka. Takva odredba je dodatno nepravедna budući da ne pravi razliku s obzirom na osobu ostavodavca. Trebalo bi razmisliti o uvođenju

⁸⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 752. st. 1.

⁸⁹ Ibid., čl. 752. st. 2.

⁹⁰ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 841.

⁹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: VSRH II Rev 172/1999-2, 17. prosinac 2003.

⁹² Zakon o obveznim odnosima, čl. 752. st. 3.

rokova i mogućnosti ostvarivanja prava analogno odredbama koje uređuju prava kupca kod odgovornosti za materijalne nedostatke kod ugovora o kupoprodaji. Tako bi predloženi subjektivni i objektivni rokovi mogli biti dodatno skraćeni ako je osoba ostavodavca ujedno i trgovac.⁹³

5. PRAVA SKLADIŠTARA

U ovom poglavlju se obrađuju prava skladištara koja mu pripadaju iz ovog ugovornog odnosa. Ta prava se odnose na pravo na naknadu obavljene usluge uskladištenje te za eventualne troškove koje je imao u vezi s takvim uskladištenjem. Skladištar je ovlašten ostvarivati navedena prava u odnosu na ostavodavca pa ta prava ujedno predstavljaju i obveze ostavodavca. Kako bi ih lakše ostvario, skladištaru po ZOO-u pripada i zakonsko založno pravo na takvoj uskladištenoj robi u slučaju da ostavodavac ne izvrši svoje obveze plaćanja naknade i drugih troškova.

5.1. Pravo na naknadu

Ugovor o uskladištenju predstavlja naplatni pravni posao te je stoga glavna i osnovna obveza ostavodavca plaćanje naknade za skladištenje i čuvanje primljene robe, a pravo skladištara je tražiti takvu naknadu.⁹⁴ Na tu se odredbu poziva i Trgovački sud u Slavanskom Brodu u presudi P-22/03 od 22. rujna 2004. godine kad, odlučujući u povodu tužbenog zahtjeva tužitelja, navodi kako: *"za postojanje ugovor o uskladištenju nije bitno čija je roba i da je naknadu dužan platiti ostavodavac"*.⁹⁵ Presuda je kasnije ukinuta rješenjem Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske zbog bitnih povreda parničnog postupka budući da je tužbeni zahtjev bio pogrešno naslovljen na obrt i jer nije imala: *"razloga u odnosu na utvrđenje osnovanosti visine tražbine koju tuženik osporava"*.⁹⁶ Iako je presuda ukinuta, prvostupanjski sud je pravilno odlučio kad je naveo kako je ostavodavac obvezan platiti naknadu za uskladištenje, unatoč tome što je tuženik osporavao zahtjev tvrdeći kako predmetna roba nije bila njegova. To potvrđuje i Visoki trgovački sud u navedenom rješenju navodeći kako je: *"pravilno prvostupanjski sud zaključio da je iz narudžbenice i izjave*

⁹³ Ceronja, loc. cit.

⁹⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 744. st. 1.

⁹⁵ Trgovački sud u Slavanskom Brodu, sudska odluka: P-22/03, 22. rujna 2004.

⁹⁶ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, sudska odluka: Pž 6585/04-3, 22. veljača 2007.

*razvidno kako je tuženik doista naručio od tužitelja uslugu uskladištenja 4.120 kg smrznutih bataka.*⁹⁷ Dakle, sudska praksa potvrđuje kako je naknadu za uskladištenje obvezan platiti ostavodavac, a činjenica da roba nije njegova ne utječe na karakter njegovog položaja kao ostavodavca, ni na obvezu plaćanja naknade za izvršenu uslugu.

Visina naknade određuje se ugovorom, tarifom skladištara ili mjesnim poslovnim običajima. Ako je visina naknade određena tarifom smatra se kako je riječ o ugovorenoj visini naknade, budući da je tarifa, kao i opći uvjeti poslovanja, sastavni dio ugovora o uskladištenju.⁹⁸ Najčešće skladištari imaju svoje utvrđene tarife kao sastavne dijelove svojih općih uvjeta poslovanja. U njima se detaljno utvrđuju slučajevi skladištenja koji će u konkretnom slučaju doći u obzir prilikom ugovaranja uskladištenja neke robe. Takve tarife su vrlo razrađene i u većini slučajeva će biti predviđene za određenu robu, a njezina visina će ovisiti i o konkretnim uvjetima uskladištenja. Takvi uvjeti uskladištenja, pa shodno tome i visina tarife, ovise prije svega o tome je li roba uskladištena u otvorenom ili zatvorenom prostoru. Visina tarife će ovisiti i o vrsti robe koja se konkretnom slučaju uskladištava tj. radi li se o zapakiranoj robi ili nezapakiranoj, proizvodima od drveta, rasutom teretu, tekućinama i sl. Tarifa će nadalje ovisiti i o tome je li ugovorom bilo predviđeno da skladištar obavi kakve radnje na robi u skladištu ili da izvrši određene usluge kao što su vaganje i pakiranje, sortiranje robe, etiketiranje i sl. Za robu koja je po svojoj prirodi kvarljiva, zapaljiva, štetna za zdravlje ili je zaleđena, slabo zapakirana i sl., i na kojoj je zbog takvih svojstava otežana manipulacija, visina naknade tj. tarifa se posebno ugovara.⁹⁹ Primjerice, određeni skladištar se bavi skladištenjem sira, a kako se u dosadašnjem redovnom poslovanju gotovo isključivo susretao sa zahtjevima ostavodavaca za uskladištenjem polutvrdog sira, i tarife su mu prilagođene takvoj vrsti sira. Ostavodavac mu dolazi sa zahtjevom za skladištenje tvrdog sira, vrstu sira za kojeg su potrebni identični uvjeti u samom skladištu. Budući da skladištar raspolaže slobodnim kapacitetima, on prihvaća tvrdi sir na uskladištenje, ali ugovara s ostavodavcem drugu tarifu od one propisane njegovim općim uvjetima poslovanja jer iako tvrdi sir zahtjeva jednake uvjete u skladištu, takav sir je potrebno redovno premazivati, što nije slučaj s polutvrdom sirom. Prilikom utvrđivanja visine naknada, skladištar mora postupati na jednak način prema svim ostavodavcima, bez pogodovanja ili diskriminiranja nekih od

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Aranđelović, op. cit. (bilj. 1), str. 52.

⁹⁹ Ibid.

njih.¹⁰⁰ Tako i u navedenom primjeru kada se ugovara posebna tarifa, skladištar mora postupati na jednak način prema svim ostavodavcima.

Obveza ostavodavca da plati naknadu za uskladištenje dostiže u trenutku podizanja robe iz skladišta, ako nije drugačije ugovoreno. Često se ugovara drugačije ili je drugačije sadržano u tarifama ili općim uvjetima poslovanja skladišnika. Za robu koja se skladišti na duže vrijeme često se ugovaraju periodična plaćanja takve naknade i drugih troškova na mjesečnoj razini ili drugim vremenskim intervalima.¹⁰¹

Postavljaju se tri pitanja u vezi s dospjelošću naknade za uskladištenje te njezinom visinom, a odnose se na situacije:

- 1.) kad ostavodavac podigne robu prije ugovorenog roka,
- 2.) kad robu ne podigne u ugovorenom roku ili nakon isteka godine dana i
- 3.) kad ostavodavac rezervira skladišni prostor, pa u tu svrhu eventualno sklopi i ugovor o uskladištenju sa skladištarem, a robu ne preda na čuvanje.¹⁰²

Prvo pitanje tj. situacija kad ostavodavac podigne robu prije isteka ugovorenog roka čuvanja rješava se tako da skladištaru stoje na raspolaganju, prema njegovom slobodnom izboru, dvije opcije. Prva je opcija traženje pune naknade za čitavo ugovoreno razdoblje uskladištenja, bez obzira na to što je roba podignuta ranije.¹⁰³ Druga opcija je traženje razmjerne naknade s obzirom na vrijeme u kojem je roba efektivno bila uskladištena i čuvana i naknada štete koju skladištar trpi zbog takvog prijevremenog preuzimanja robe.¹⁰⁴ Skladištar ne bi mogao tražiti naknadu štete ako ugovorom o uskladištenju ne bi bilo ugovoreno vrijeme na koje se roba povjerava na čuvanje zato što u takvoj situaciji obveza dostiže kad god ostavodavac odluči preuzeti predmetnu robu. U takvim slučajevima će naknada za uskladištenje ovisiti o vremenu u kojem je roba bila uskladištena i čuvana, a vrlo

¹⁰⁰ Gorenc, loc cit.

¹⁰¹ Arandžević, loc. cit.

¹⁰² Ibid., str. 53.

¹⁰³ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1149. i 1150.

¹⁰⁴ Ibid.

rijetko će biti ugovorena fiksna naknada. Ako je ugovorena fiksna naknada ostavodavac je dužan platiti puni iznos takve naknade bez obzira na to kad je robu preuzeo.¹⁰⁵

Drugo pitanje se odnosi na situacije kad ostavodavac robu ne preuzme u ugovorenom roku ili, ako rok nije ugovoren, nakon isteka godine dana. Skladištar u takvim situacijama, kao što je već navedeno, može robu prodati na javnoj dražbi za njegov račun nakon što je prethodno obavijestio ostavodavca o namjeri prodaje i ostavio mu rok od najmanje osam dana od takve obavijesti da robu podigne. I u takvim situacijama skladištar ima pravo na naknadu koja se računa s obzirom na prekoračenje ugovorenog vremena uskladištenja i čuvanja robe ili, ako takav rok nije ugovoren, prekoračenja roka od jedne godine. Skladištaru ima pravo i na naknadu štete ako je takvim prekoračenjem vremena uskladištenja pretrpio kakvu štetu, primjerice skladišni prostori su mu bili zauzeti zbog tog prekoračenja pa mogao ugovoriti uskladištenje robe nekog drugog ostavodavca na duže vrijeme.¹⁰⁶

Treće pitanje se odnosi na situacije kad ostavodavac rezervira skladišni prostor kod skladištara pa eventualno sklopi s njim i ugovor o uskladištenju, ali ne preda robu na čuvanje. U tom slučaju skladištar trpi određenu štetu jer je u povodu najavljene dostave robe morao rezervirati te prostorije i poduzeti potrebne prethodne radnje prije planiranog uskladištenja, a da nije bilo takve rezervacije mogao bi ugovoriti uskladištenje robe s nekim drugim ostavodavcem i taj prostor ne bi ostao prazan.¹⁰⁷

Naknada se može odrediti i prema mjesnim poslovnim običajima što u našoj poslovnoj praksi nije čest slučaj, a redovnije se takav način određivanja naknade pojavljuje u inozemstvu. Ranije je njemački Trgovački zakonik izričito propisivao kako u slučaju kad naknada nije utvrđena ugovorom, ostavodavac duguje naknadu uobičajenu u mjestu skladištenja, a ako u mjestu ne postoji uobičajena tarifa, skladištar treba utvrditi naknadu prema pravičnoj procjeni.¹⁰⁸ Takvu odredbu njemački Trgovački zakonik više ne sadrži pa je upitna pravilnost takvog određivanja u praksi.

¹⁰⁵ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 54., 55.

¹⁰⁶ Ibid., str. 55.

¹⁰⁷ Ibid., str. 53.

¹⁰⁸ Ibid., str. 52.

5.2. Pravo na troškove čuvanja

Skladištaru, osim naknade za čuvanje robe, pripada i pravo na naknadu troškova nastalih u vezi s čuvanjem, a uvjet za priznanje prava na naknadu takvih troškova je da su oni bili potrebni za očuvanje robe.¹⁰⁹ Pod takvim troškovima se smatraju oni dodatni i posebni izdaci koje je skladištar imao, a nisu bili uračunati u naknadu, kao što su troškovi utovara, istovara, miješanja i sl.¹¹⁰

U ZOO-u stoji kako se radi o "troškovima koji su bili potrebni za očuvanje robe".¹¹¹ Takvu kvalifikaciju treba tumačiti u užem smislu prema kojem je ostavodavac dužan nadoknaditi samo one troškove koji su bili nužni i korisni za očuvanje njegove robe. Prema tome, sve troškove koji ne podliježu ovoj kvalifikaciji, a nisu učinjeni u sporazumu s ostavodavcem, ostavodavac nije dužan nadoknaditi. Takve troškove bi skladištar mogao eventualno potraživati s neke druge osnove npr. s osnove bezrazložnog obogaćenja.¹¹²

Skladištar može imati i druge troškove koji po svojoj prirodi ne spadaju u troškove potrebne za očuvanje robe u stanju u kakvom je primljena, a učinjeni su po nalogu ostavodavca. Takvi nalozi mogu biti predviđeni već u samom ugovoru ili naknadno dani. U takve troškove spadaju troškovi carinjenja robe, troškovi osiguranja robe, vozarine, ležarine i sl., te troškovi manipulacije robom kao što su troškovi pakiranja, prepakiranja, etiketiranja robe i sl.¹¹³

5.3. Zakonsko založno pravo

Kako bi osigurao svoje tražbine na ime naknade za uskladištenje te druge tražbine koje bi eventualno imao protiv ostavodavca, skladištaru pripada zakonsko založno pravo na uskladištenoj robi ostavodavca.¹¹⁴ Zakonsko pravo skladištara predstavlja jako sredstvo zaštite skladištarevih potraživanja. Ono mu pripada za sve vrijeme trajanja ugovora o uskladištenju, čak i u slučaju stečaja ostavodavca.¹¹⁵

¹⁰⁹ Zakon o obveznim odnosima, čl. 750. st. 1.

¹¹⁰ Goranec, loc. cit.

¹¹¹ Zakon o obveznim odnosima, loc. cit.

¹¹² Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 56.

¹¹³ Ibid., str. 57.

¹¹⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 750. st. 2.

¹¹⁵ Gorenc, loc. cit.

Osnova za takvo založno pravo skladištara na robi koja se nalazi u njegovom skladištu je ugovor o uskladištenju konkretne robe te ono traje sve dok se roba nalazi u njegovom skladištu. Ako se roba nalazi u skladištu po nekoj drugoj osnovi ili ako dođe do poništenja ugovora o uskladištenju, ne postoji osnova za založno pravo na toj robi.¹¹⁶ Prema njemačkom Trgovačkom zakoniku skladištaru se priznaje založno pravo na uskladištenoj robi sve dok je u posjedu robe, slično kao i prema našem ZOO-u, ali se ta odredba proširuje i na situacije kad skladištar nije u posjedu robe, ali može s njom raspolagati na osnovu potvrde o ukrcaju, konosmana ili skladišnice.¹¹⁷ U žalbi protiv rješenja Trgovačkog suda u Rijeci broj II R1-266/2004-9 od 13. svibnja 2005. kojom je izrečena mjera osiguranja u vidu "*privremene mjere zabrane protivniku osiguranja otuđenja i opterećenja pokretnine, uz njihovo popisivanje i oduzimanje i povjeravanje na čuvanje predlagatelju osiguranja ili trećoj osobi*", protivnik osiguranja pobija navedenu odluku navodeći kako je on vlasnik tih pokretnina. Podredno navodi kako i u slučaju da je riječ o stvarima predlagatelja osiguranja, koji se nalazi u stečaju, on kao skladištar ima zakonsko založno pravo na takvim pokretninama koje onemogućava ostvarenje tražbine predlagatelja osiguranja. Visoki trgovački sud je odbio takvu žalbu kao neosnovanu budući da u postupku donošenja rješenja protivnik osiguranja nije učinio vjerojatnim svoje vlasništvo nad pokretninama, a u vezi s podrednim zahtjevom navodi kako za utvrđenje takvih tražbina nije bilo mjesta u navedenom postupku.¹¹⁸ Upitna je pravilnost ovakve odluke prvostupanjskog suda te odluke drugostupanjskog suda u povodu žalbe protivnika osiguranja, jer na temelju takvog rješenja protivnik osiguranja gubi iz posjeda navedene pokretnine pa time i zakonsko založno pravo koje je imao na njima.

Skladištenje često predstavlja samo jednu etapu prometa robe, pa su moguće situacije u kojima će se založno pravo skladištara sukobiti sa založnim pravima drugih osoba kao što su prijevoznik ili špediter.¹¹⁹ Kad na istoj stvari postoji založno pravo skladištara, prijevoznika, otpremnika i komisionara, prednost u naplati imaju tražbine bilo kojeg od tih vjerovnika nastale otpremom ili prijevozom i to obratno redu kojem su nastale.¹²⁰ To znači da će ona tražbina koja je posljednja nastala imati prvenstvo u naplati.

¹¹⁶ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 58.

¹¹⁷ HGB, čl. 475b, st. 3.

¹¹⁸ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, sudska odluka: Pž 365/05-3, 12. srpanj 2005.

¹¹⁹ Ceronja, op. cit. (bilj. 15), str. 844.

¹²⁰ Zakon o obveznim odnosima, čl. 693. st. 1.

6. SKLADIŠNICA

Skladišnica je vrijednosni papir koji izdaje skladištar i kojom potvrđuje kako je primio na čuvanje robu naznačenu u njoj, a u njoj je sadržano i pravo imatelja skladišnice da raspolaže uskladištenom robom.¹²¹ U ovom poglavlju će se biti riječi o značenju skladišnice kao takve, detaljno će se obraditi njezine pojedine vrste i dijelovi te način prijenosa. Navest će se i prednosti koje donosi digitalizacija sustava, a koju naš zakonodavac još nije proveo, te izazovi koje takva digitalizacija donosi.

6.1. Pojam i značenje

Budući da je skladišnica vrijednosni papir, za nju vrijedi pravilo kako se bez takvog papira ne može ostvarivati pravo sadržano u papiru (tzv. načelo inkorporacije). Pravo koje je tako sadržano u skladišnici pripada svakom njezinom savjesnom i zakonitom imatelju. Savjesnost i zakonitost se pretpostavljaju pa će onaj koji to osporava takvo što morati i dokazati.¹²² Prema ZOO-u imatelj skladišnice je ovlašten zahtijevati od skladištara da mu preda robu koja je označena u skladišnici.¹²³

Nadalje, imatelj skladišnice ima pravo raspolaganja robom koja je označena u skladišnici. Osim prava zahtijevati predaju robe, on može prenijeti robu na drugoga prijenosom skladišnice.¹²⁴ Praktična važnost ovakvog načina prijenosa je u tome što omogućava promet robom bez potrebe da ona napušta skladište. Takav način prijenosa omogućava i uštede u pogledu troškova transportiranja, koji mogu biti znatni ovisno o vrsti robe i udaljenosti odredišta. Sve su to razlozi zbog kojih skladišnica ima veliku važnost u tržišnom gospodarstvu.¹²⁵

Izdavanje skladišnice pooštrava odgovornost skladištara jer on onda mora voditi računa i o kretanju robe na tržištu. Kako bi izbjegli takvu odgovornost, skladištari često izbjegavaju izdati skladišnicu, iako su to po ZOO-u dužni na zahtjev ostavodavca. Umjesto nje skladištari radije izdaju potvrdu o primitku, koja nema snagu vrijednosnog papira pa se stoga s njom ne

¹²¹ Gorenc, op. cit. (bilj. 43), str. 15.

¹²² Ibid.

¹²³ Zakon o obveznim odnosima, čl. 757. st. 1.

¹²⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 757. st. 2.

¹²⁵ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1154.

moгу ostvarivati one gospodarske funkcije koje omogućava skladišnica.¹²⁶ Skladištar nije dužan prilikom svakog uskladištenja izdavati skladišnicu. To je dužan učiniti po ZOO-u samo na zahtjev ostavodavca.¹²⁷ Tako i Vrhovni sud Republike Hrvatske u presudi broj VSRH 36/2003-2, kojom se djelomično prihvaćaju revizije tužitelja i tuženika, zaključuje kako: *"skladišnica nepredstavlja jedini valjani dokaz o zaključenju ugovora o uskladištenju i predaji robe na uskladištenje, odnosno ova odredba upućuje da je ostavodavac i druga ovlaštena osoba iz čl. 740. ZOO ovlaštena na temelju drugih valjanih isprava – ako nije izdana skladišnica – zahtijevati predaju robe, a u konkretnom slučaju tužitelj je dokazao na temelju prijevoznih dokumenata (tovarnih listova i dr.) i potvrde Carinarnice u Splitu, da je za račun prijašnjeg ostavodavca Ž. Z. predao na skladište tuženika upravo spornu robu što u biti tuženik nije ni osporio. Pri tome, revident nije naveo, a niti je dokazao u postupku pred sudovima nižeg stupnja da je za spornu robu primljenu u svoje skladište izdao skladišnicu ranijem ostavodavcu niti da je ovaj to zahtijevao. Stoga, jer je tužitelj dokazao u postupku da je spornu robu za račun treće osobe predao na skladište tuženika, iz toga slijedi nakon što je raniji ostavodavac ustupio tužitelju svoje potraživanje prema tuženiku kao skladištaru, da je time i bez posjedovanja skladišnice tužitelj ovlašten zahtijevati predaju robe koja je bila uskladištena kod tuženika, odnosno naknadu štete u vrijednosti te robe budući da je tuženik spornu robu neovlašteno otuđio trećim osobama."*¹²⁸ Dakle, sudska praksa potvrđuje kako je skladištar obvezan izdati skladišnicu samo na zahtjev ostavodavca, a da netražnje izdavanja skladišnice ne utječe na valjanost ugovora o uskladištenju, čije je postojanje moguće dokazati i drugim ispravama, kao što je to u navedenom slučaju učinjeno s valjanim prijevoznim ispravama i potvrdom carinarnice.

Skladišnica može kao vrijednosni papir biti izdana na ime, po naredbi i na donositelja. U skladišnicama na ime već u samoj skladišnici je naznačeno ime korisnika skladišnice. Problem kod ovakvih vrsta skladišnica je otežan prijenos budući da se one mogu prenositi isključivo građanskopravnom cesijom.¹²⁹ Kod skladišnica po naredbi korisnik skladišnice je također naveden u samoj skladišnici, ali on istovremeno putem naredbe može odrediti i neku treću osobu kao korisnika. One se prenose indosamentom što omogućuje brzu cirkulaciju u

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Zakon o obveznim odnosima, čl. 754.

¹²⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: VSRH Revt 36/2003-2, 18. veljača 2004.

¹²⁹ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 69.

prometu.¹³⁰ Sukladno odredbi ZOO-a iz čl. 758. treba uzeti kako je u našem pravu skladišnica vrijednosni papir izdana po naredbi.¹³¹ U skladišnica na donositelja nije imenovan korisnik tako da je skladištar obvezan izdati robu svakom onom tko mu predoči takvu skladišnicu.¹³²

Na isti način skladišnice je moguće podijeliti i na prenosive (*negotiable*) i na neprenosive (*non-negotiable*). U takvoj podjeli neprenosive skladišnice bi bile one koje su izdane na ime, dok bi pod prenosive potpadale one skladišnice koje su izdana po naredbi ili na donositelja. U većini država skladišnice se izdaju na ime. To je posebno slučaj s državama u razvoju gdje je pravni sustav i povjerenje u njega slabije razvijeno. Takav sustav omogućava veći stupanj zaštite založnog vjerovnika i skladišta od mogućih prevara, ali, kao što je navedeno, kod takvih skladišnica je otežan prijenos pa samim tim ne omogućavaju brz promet robom i razvoj gospodarstva u cijelosti.¹³³

6.2. Prednosti digitalizacije sustava

Prethodno je bilo riječi o prednosti koju uvođenje elektroničkih skladišnih knjiga i elektroničkih skladišnica nudi u vidu kontrole nad slobodnim kapacitetima skladišta. Organizacija za prehranu i poljoprivredu (FAO)¹³⁴ ističe i druge prednosti uvođenje sustava skladišnica u elektroničkom obliku, posebno u državama u razvoju. Takvo uvođenje bi dokinulo potrebu za neprenosivim skladišnicima budući da su elektroničke skladišnice u velikoj mjeri zaštićene od mogućih prevara, a smanjili bi se i troškovi izdavanja skladišnica. FAO uz navedene pozitivne strane ovakvog sustava, upozorava kako je za takav sustav potrebna adekvatna tehnička opremljenost svih sudionika u takvom pravnom odnosu što nije čest slučaj u državama u razvoju. Elektroničke skladišnice su već u primjeni u nekim državama, a prva država koja ih je unijela u svoje zakonodavstvo su Sjedinjene Američke Države.¹³⁵

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Gorenc et al., KZOO, op. cit. (bilj. 5), str. 1158.

¹³² Arandjelović, loc. cit.

¹³³ Dubovec, M.; Eliasy, A. *A proposal for UNCITRAL to develop a Model Law on Warehouse Receipts*, Uniform Law Review, Volume 22, Issue 4, 2017., str. 722.

¹³⁴ Organizacija za prehranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (FAO, akronim od engl. Food and Agriculture Organization), osnovana 1945. u Rimu s ciljem modernizacije i unapređenja poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u zemljama u razvoju i tranziciji. (izvor: https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/international-organisations/fao_hr, posjećeno 24. studenog 2022.)

¹³⁵ Food and Agriculture Organization of The United Nations, *Designing warehouse receipt legislation - Regulatory options and recent trends*, Rim, 2015., str. 40.

Digitalizacija skladišnih knjiga te uvođenje središnjeg registra za skladišnice u elektroničkom obliku znatno olakšava kontrolu čitavog sustava. Inspekcijski nadzor nad radom skladišta je u ovakvom digitaliziranom sustavu moguće obaviti u stvarnom vremenu, pa takav nadzor više ne ovisi o periodičnim izvješćima skladištara. Prednost ovakvog sustava je i to što omogućava lakše pružanje informacija ovlaštenim tijelima za izradu različitih statističkih podataka koje se potom mogu iskoristiti za dodatno unapređenje sustava.¹³⁶

Njemački Trgovački zakonik je nastojeći uskladiti zakonske odredbe s tzv. Rotterdamskim pravilima¹³⁷, 2013. godine uveo mogućnost izdavanja skladišnice u elektroničkom obliku.¹³⁸ Nju definira kao elektronički zapis koji ispunjava jednake funkcije kao skladišnica u fizičkom obliku, pod uvjetom da je u svakom trenutku osiguran način provjere njezine autentičnosti i ispravnosti, te takvu elektroničku skladišnicu propisuje kao istovrijednu skladišnici u fizičkom obliku.¹³⁹ Na detaljno propisivanje o pojedinostima o izdavanju, prezentiranju, vraćanju i prijenosu elektroničke skladišnice, kao i o pojedinostima o postupku naknadnih upisa u elektroničkoj skladišnici, ovlašteno je Savezno ministarstvo za pravosuđe i zaštitu prava potrošača zajedno sa Saveznim ministarstvom unutrašnjih poslova i zajednice, koje može propisati donošenjem pravilnika.¹⁴⁰ Iako su promjene uvedene već 2013. godine, do danas nije donesen takav pravilnik koji bi propisao navedene pojedinosti u vezi s primjenom elektroničke skladišnice. Kao što je spomenuto, njemački zakonodavac propisuje obvezu da elektronička skladišnica bude ekvivalentna onoj u fizičkom obliku. Takva općenita formulacija izaziva nejasnoće, što je uz nedostatak tehničkih smjernica dovelo do toga da se skladištari ustručavaju primijeniti elektroničku skladišnicu u praksi. Izdavanjem skladišnica bez takvog jasnog zakonskog okvira koji bi detaljnije propisivao uvjete valjanosti istih, skladištari riskiraju da ih nadležni njemački sudovi odbace kao neekvivalentnim onima u fizičkom obliku.¹⁴¹ Dodatni problem predstavlja to što je izvršena parcijalna digitalizacija sustava pa

¹³⁶ Kovačević et al., op. cit. (bilj. 41), str. 805.

¹³⁷ Konvencija o ugovorima za međunarodni prijevoz robe u cijelosti ili djelomično morem (Rotterdamska pravila), koja je potpisana 2009. od strane šesnaest država, uvela je niz novina u vezi s uređenjem prijevoza robe morem, među kojim su i uređenje elektroničkih prijevoznih zapisa te precizno uređenja prijevoznih isprava (izvor: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Ugovori_o_prijevozu_stvari_morem_-_Rotterdamska_pravila.pdf, posjećeno 24. studenog 2022.)

¹³⁸ International Chamber of Commerce, *Electronic documents of trade in Germany; Legal reform and dedicated regulation to facilitate paperless trade; Creating a Modern Digital Trade Ecosystem; Cutting the Cost and Complexity of Trade*, Savezna Republika Njemačka, 2021., str. 2.

¹³⁹ HGB, čl. 475c, st. 4.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ International Chamber of Commerce, op. cit. (bilj. 138), str. 8.,

ne postoji mogućnost izdavanja drugih važnih isprava u elektroničkom obliku, a koji su u vezi sa skladištenjem. Tako njemačko zakonodavstvo još ne predviđa mogućnost izdavanja potvrde o osiguranju u elektroničkom obliku.¹⁴²

S obzirom na navedene prednosti i naš zakonodavac bi trebao razmotriti uvođenje i reguliranje elektroničkih skladišnica, digitalizaciju skladišnih knjiga te uvođenje središnjeg registra za skladišnice u elektroničkom obliku. Poučeni njemačkim primjerom, digitalizaciju bi trebalo provesti uvođenjem jasnih zakonskih odredbi i tehničkih smjernica te bi ona trebala biti sveobuhvatna kako bi se digitalizirale i druge isprave bitne za čitav logistički sustav. Samo na takav način uporaba digitaliziranih isprava može zaživjeti u praksi.

6.3. Dijelovi skladišnice

Udržavama s *common law* pravnim sustavom prevladavaju skladišnice iz jednog dijela koje se kao takve mogu koristiti za prijenos vlasništva i osnivanje zaloga na predmetnoj robi. U većini država s kontinentalnim (civilnim) pravnim sustavom prihvaćen je koncept dvodijelnih skladišnica sastavljenih od priznanice i založnice.¹⁴³

Kod sustava koji su prihvatili jednodijelne skladišnice, osnivanjem založnog prava na uskladištenoj robi dolazi do prijenosa skladišnice na založnog vjerovnika. Takvim prijenosom založni vjerovnik postaje jedini predstavnik uskladištene robe, a zalagodavac gubi mogućnost raspolaganja robom putem skladišnice budući da se skladišnica nalazi kod založnog vjerovnika. To predstavlja glavni nedostatak takvog jednodijelnog tipa skladišnice i uzrokuje nemogućnost lakog cirkuliranja robe. Zato je u većini država prihvaćen dvodijelni tip skladišnica dok je u Engleskoj uvedena posebna isprava tzv. *weight note*.¹⁴⁴

Dvodijelni tip skladišnica je nastao u Francuskoj. Tamo se pojavila potreba za takvom skladišnicom koja će omogućiti ostavodavcu raspolaganje uskladištenom robom i kad je ona založena. Ti razlozi su iznjedrili takvo originalno i praktično rješenje francuskog zakonodavca

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Dubovec; Eliasy, op. cit. (bilj. 133), str. 723.

¹⁴⁴ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 68.

u vidu dvodijelne skladišnice sastavljene od priznanice i založnice, koja je potom prihvaćena i u većem dijelu kontinentalnih država¹⁴⁵, među kojima je i Hrvatska.

Priznanica predstavlja dio skladišnice kojom se omogućava raspolaganje robom. Dakle, ona služi za prijenos vlasništva na uskladištenoj robi, ali i kao legitimacija imatelja za podizanje uskladištene robe.¹⁴⁶

Založnica je dio skladišnice kojim se omogućava prijenos založnog prava na uskladištenoj robi. Svrha joj je zalaganje uskladištene robe kako bi se osigurao kredit. Založnica tako predstavlja svojevrsno ograničenje prava vlasništva budući da roba takvim zalaganjem postaje opterećene određenim iznosom iz založnice.¹⁴⁷

6.4. Sadržaj priznanice i založnice

Hrvatski zakonodavac propisuje minimalni sadržaj koji moraju sadržavati i priznanica i založnica. To su: podatci o ostavodavcu (tvrtka, naziv odnosno ime, sjedište odnosno prebivalište), podatci o skladištaru (tvrtka, naziv i sjedište), nadnevka i broj skladišnice, mjesto gdje se nalazi skladište, podatci o robi (vrsta, priroda, količina, iznos do kojeg je osigurana te ostali podatci potrebni za raspoznavanje robe i određivanje njezine vrijednosti).¹⁴⁸ Skladišnica nadalje mora imati i one sastojke koje jednu ispravu čine vrijednosnim papirom. To su oznaka kako se radi o priznanici ili založnici tj. skladišnici te potpis skladištara.¹⁴⁹

Prethodno navedeni elementi predstavljaju bitne sastojke skladišnice i od postojanja takvih elemenata ovisi i punovažnost skladišnice. Ako ona ne bi sadržavala neki od tih elemenata postavlja se pitanje njezine vrijednosti. Kako naš zakonodavac ne propisuje posljedicu za takvu nepotpunu skladišnicu, ali se ona ipak ne bi mogla smatrati punovažnom skladišnicom već eventualno potvrdom o primitku robe na uskladištenje.¹⁵⁰

Podatci kao što su podatci o nedostacima robe, koje mjere bi skladištar trebao poduzimati kako bi očuvao robu u određenom stanju, o pravu miješanja robe s drugim zamjenjivim

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Gorenc, loc. cit.

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 755. st. 2.

¹⁴⁹ Ibid., čl. 1136. st. 1.

¹⁵⁰ Arandžević, loc. cit.

stvarima i sl. predstavljaju fakultativne tj. neobvezne elemente jedne skladišnice koji mogu biti naznačeni u skladišnici te doprinijeti jasnoći odnosa između skladištara i ostavodavca, naročito u slučaju spora između njih. Karakter fakultativnost takvih podataka znači kako će skladišnica biti punovažna i ako ne bi sadržavala neki od takvih podataka.¹⁵¹

U priznanici se mora naznačiti kako je izdana založnica i obrnuto.¹⁵² Ta odredba ima za cilj da imatelj jednog dijela skladišnice, bilo priznanice ili založnice, bude upoznat s tim da je izdan i drugi dio te skladišnice. Gospodarski je važnija obaveza navođenja na priznanici činjenice da je izdana založnica budući da založno pravo iz založnice ograničava pravo vlasništva na robi koja je navedena u priznanici.¹⁵³

6.5. Skladišnica za dijelove robe

Skladišnica se redovito izdaje za cijelu količinu čuvane robe koja se uskladištava na temelju jednog ugovora o uskladištenju. No ZOO predviđa mogućnost izdavanja skladišnica i za dio robe¹⁵⁴ što se u praksi često i događa.

Takve skladišnice omogućavaju bolji promet robom budući da je za takav odgovarajući manji dio robe u većini slučajeva lakše pronaći kupca ili kreditora. Također one omogućavaju i preuzimanje takvog manjeg dijela robe ako ne postoji potreba preuzimanja cjelokupne robe. Iako takav način izdavanja skladišnica predstavlja opterećenje za skladištara stvarajući mu veći posao, prednosti takvog načina izdavanja su daleko veće. Omogućavaju elastičnije poslovanje, pruža se veća sloboda u poslovanju i omogućava kombiniranje raznih poslova na osnovu uskladištene robe.¹⁵⁵ Tako je moguće da jedan dio određene robe, npr. vina uskladištenog u spremnik nekog skladišta, bude stavljen pod hipoteka radi osiguranja kredita ostavodavca, a drugi dio može biti primjerice prodan trećoj osobi. Sve ti oblici raspolaganja vinom su mogući bez da je ono napustilo spremnik u kojem je uskladišteno.

Ostavodavac može već prilikom uskladištenja robe zahtijevati od skladištara da podijeli robu na određene dijelove i da mu za svaki takav dio izda posebnu skladišnicu.¹⁵⁶ To će u praksi

¹⁵¹ Gorenc, loc. cit.

¹⁵² Zakon o obveznim odnosima, čl. 755. st. 3.

¹⁵³ Gorenc, loc. cit.

¹⁵⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 752.

¹⁵⁵ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 75.

¹⁵⁶ Zakon o obveznim odnosima, čl. 756. st. 1.

biti moguće samo ako je roba po svojoj prirodi djeljiva tako da svaki taj zasebni dio može biti predmetom raspolaganja na tržištu ili zasnivanja kredita.¹⁵⁷

Ostavodavac nadalje može, ako mu je skladištar već izdao skladišnicu za cijelu količinu robe, zahtijevati da skladištar podjeli uskladištenu robu i da mu, u zamjenu za već izdanu skladišnicu, izda skladišnice za svaki taj pojedini dio.¹⁵⁸

6.6. Prijenos skladišnice

Imatelju skladišnice može biti ostavodavac ili osoba kojoj je ostavodavac prenio skladišnicu. Takvom imatelju prema ZOO-u pripadaju dva prava u tom svojstvu. Prvo pravo se odnosi na mogućnost imatelja da robu za koju je takva skladišnica izdana preuzme iz skladišta. Drugo pravo se odnosi na mogućnost raspolaganja takvom robom prijenosom skladišnice što proizlazi iz činjenice da je skladišnica vrijednosni papir.¹⁵⁹

Skladišnica se može prenijeti u cijelosti indosamentom, ali je moguć i odvojen prijenos priznanice i založnice.¹⁶⁰ Prijenosom skladišnice u cijelosti, kao što je već ranije navedeno, njezin stjecatelj stječe pravo vlasništva na takvoj robi u cijelosti, neopterećenu zalogom.

Prijenos skladišnice se vrši indosamentom. Kad se skladišnica sastoji od dva dijela, kao što je slučaj i u hrvatskom pravu, onda se ne odvaja priznanica od založnice već se prijenos vrši tako da se indosament stavlja na poledinu priznanice. Tako se ujedno vrši i prijenos založnice.¹⁶¹ Dodatni uvjet kod prijenosa skladišnice indosamentom, za razliku od drugih vrijednosnih papira, je to da ZOO propisuje obavezu ubilježavanja nadnevka takvog prijenosa. Nadnevak se ubilježava i kad se priznanica i založnica prenose odvojeno.¹⁶²

Uredno poslovanje skladištara pretpostavlja kako će skladištar svaki prijenos skladišnice ili njezinog dijela zabilježiti u registar skladišta. Budući da se prijenos vrši indosamentom skladištar ne mora znati za takav prijenos pa ga neće biti u mogućnosti zabilježiti. Zato zakonodavac propisuje kako je inicijativa za upis takvog prijenosa na primatelju skladišnice tj. indosatoru. On nadalje ima i najveći interes za takav upis budući da upisom prijenosa

¹⁵⁷ Arandžlović, loc. cit.

¹⁵⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 756. st. 2.

¹⁵⁹ Ibid., čl. 757.

¹⁶⁰ Ibid., čl. 758. st. 1.

¹⁶¹ Arandžlović, op. cit. (bilj. 1), str. 79.

¹⁶² Zakon o obveznim odnosima, čl. 758. st. 2.

osigurava svoja prava prema skladištaru i tako sprječava eventualan nedopušten i nepravilan prijenos priznanice ili založnice.¹⁶³ Na njegov zahtjev prijenos skladišnice ili samo priznanice ili založnice, na njega prepisat će se u registar skladišta, te će se ubilježiti i sjedište, odnosno prebivalište takvog primatelja.¹⁶⁴

6.6.1. Odvojeni prijenos priznanice bez prijenosa založnice

Kao što je prethodno spomenuto, prema ZOO-u je moguć i odvojen prijenos dijelova skladišnice, a ne samo skladišnice u cijelosti. Stoga je moguć i odvojen prijenos priznanice bez založnice. Cirkuliranje priznanice i založnice odvojeno je moguće ako se prvo u promet stavi založnica jer založno pravo iz založnice ograničava pravo vlasništva uz priznanicu na kojoj to mora biti zabilježeno. Obrnuto nije moguće jer ako bi se prvo u promet stavila priznanica, svaki kasniji savjesni imatelj priznanice stekao bi vlasništvo na uskladištenoj robi bez ograničenja budući da kasnija ograničenja ne bi bila unesena u priznanicu. Ako bi se u promet stavila prvo priznanica, ne bi se potom moglo staviti u promet založnicu jer pravo zaloga iz založnice mora biti zabilježeno na priznanici kako bi takvo ograničenje prava vlasništva djelovalo poslije prema svim savjesnim trećim osobama i kako bi one bile upoznate s takvim ograničenjem.¹⁶⁵

Ograničenje prava vlasništva tj. ograničenje prava raspolaganja odnosi se na činjenicu kako imatelj priznanice u načelu ima pravo tražiti predaju uskladištene robe, ali to ne može učiniti bez da isplati založnicu. Imatelj priznanice svoje pravo na podizanje robe ili raspolaganje robom može ostvariti i tako da položi skladištaru za imatelja založnice iznos koji mu treba biti isplaćen na dan dospelosti tražbine iz založnice.¹⁶⁶

U prvom slučaju tj. kada isplati založnicu, imatelj priznanice prilikom isplate tražbine dobiva natrag založnicu, tako da je u mogućnosti skladištaru priložiti cijelu skladišnicu prilikom zahtijevanja predaje robe. Imatelj priznanice uvijek može isplatiti tražbinu iz založnice ne

¹⁶³ Gorenc, op. cit. (bilj. 43), str. 16.

¹⁶⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 758. st. 3.

¹⁶⁵ Gorenc, op. cit. (bilj. 43), str. 17.

¹⁶⁶ Zakon o obveznim odnosima, čl. 759. st. 1.

čekajući njezinu dospelost jer je rok uvijek u korist dužnika, tako da imatelj priznanice uvijek ima pravo osloboditi robu od založnog prava isplatom tražbine prije roka.¹⁶⁷

Prema ZOO-u imatelju priznanice na raspolaganju stoji još jedna mogućnost da i bez založnice ostvari prava koja mu pripadaju iz takve priznanice, ali ne u vidu predaje uskladištene robe već njene novčane vrijednosti. Prema odredbi čl. 759. st. 2 ZOO-a, imatelj založnice može zahtijevati da se uskladištena roba proda, ako se postignutim iznosom može isplatiti tražbina imatelja založnice. Ako bi takvom prodajom roba postigla cijenu koja je veća od iznosa potraživanja imatelja založnice, takav eventualni višak bi pripao imatelju priznanice.¹⁶⁸

ZOO predviđa i mogućnost imatelju priznanice da djelomično preuzme uskladištenu robu.¹⁶⁹ Takvo što će biti moguće samo kad se radi o zamjenljivim stvarima. Tada imatelj priznanice ima pravo zahtijevati od skladištara da mu skladištar preda jedan dio takve robe pod uvjetom da on prethodno položi skladištaru za račun imatelja založnice odgovarajući iznos tj. novčani iznos razmjerni količini preuzete robe.¹⁷⁰

Takva odredba pruža imatelju priznanice određene pogodnosti. Ako imatelj priznanice nema dovoljno sredstava da isplati čitav iznos tražbine imatelja založnice, on takvom djelomičnom isplatom stječe pravo preuzimanja odgovarajućeg dijela uskladištene robe što posljedično omogućava brži i lakši promet robom.¹⁷¹

6.6.2. Odvojeni prijenos založnice bez prijenosa založnice

Jedan od osnovnih razloga nastanka skladišnice iz dva dijela je stvaranje uslova da se prijenosom dijela takve skladišnice tj. založnice na uskladištenoj robi osnuje založno pravo bez potrebe za iznošenjem robe iz skladišta i njene predaje založnom vjerovniku te da se omogući ostavodavcu da od njega dobije kredit. Na taj način ostavodavac uspijeva iskoristiti uskladištenu robu bez stavljanja u proizvodnju ili u promet iste. Iz navedenog se vidi dvojna

¹⁶⁷ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 80.

¹⁶⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 759. st. 2.

¹⁶⁹ Ibid., čl. 759., st. 3.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 81.

priroda skladišnice. Ona kao vrijednosni papir sadrži u sebi obvezno pravo, a kao instrument kojim se osniva založno pravo na uskladištenoj robi u sebi također sadrži i stvarno pravo.¹⁷²

Prijenos založnice i osnivanje založnog prava na uskladištenoj robi obavlja se indosamentom. ZOO propisuje posebne sastojke za prijenos založnice sukladno važnosti takvog prvog prijenosa založnice kad dolazi do razdvajanja skladišnice i prvog konstituiranja novog stvarnog prava na uskladištenoj robi.¹⁷³ Ti posebni sastojci kod prvog indosamenta tj. prvog prijenosa založnice su: tvrtka, naziv odnosno ime vjerovnika, njegovo poslovno sjedište odnosno prebivalište, iznos njegove tražbine uračunavajući i kamate te dan dospijevanja.¹⁷⁴

U praksi može doći do situacije da se prilikom indosiranja propusti unijeti neki od bitnih sastojaka koji se zahtijevaju za prvi prijenos založnice. Takvo propuštanje uzrokuje određene pravne posljedice, a to je činjenica da takva isprava onda ne predstavlja vrijednosni papir. Ona će ipak proizvoditi određene pravne posljedice jer iako gubi svojstvo vrijednosnog papira, zadržava svojstvo isprave kojom se potvrđuje postojanje založnog prava na uskladištenoj robi.¹⁷⁵

ZOO izričito propisuje obavezu prvog primatelja založnice da bez odgađanja prijavi skladištaru takav prijenos založnice na njega, a skladište je dužno taj prijenos prepisati u svoj registar i na založnici zabilježiti kako je prijepis izvršen.¹⁷⁶ Takva odredba je nužna kako bi se sve osobe koje imaju interes mogle obavijestiti o iznosu dugovanja prema založnom vjerovniku. Također takva obaveza upisivanja prvog prijenosa založnice je i u interesu trećih osoba koji su vjerovnici prvog indosanta budući da oni takvim upisom gube pravo na ovršivanje uskladištene robe.¹⁷⁷

Ako neka od prethodno navedenih radnji, tj. ubilježavanje navedenih podataka na založnicu i prijava prijenosa založnice skladištu, ne bi bile obavljene, ZOO predviđa strogu pravnu posljedicu u vidu zabrane daljnjeg prijenosa založnice indosamentom.¹⁷⁸ Budući da ZOO izričito propisuje samo zabranu prijenosa indosamentom, postavlja se pitanje mogućnosti

¹⁷² Ibid., str. 83.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Zakon o obveznim odnosima, čl. 760. st. 2.

¹⁷⁵ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 84.

¹⁷⁶ Zakon o obveznim odnosima, čl. 760. st. 3.

¹⁷⁷ Arandžević, loc. cit.

¹⁷⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 760. st. 4.

prijenosa založnice nekim drugim načinom (npr. cesijom). Kao što je ranije u radu navedeno u dijelu u kojem su obrađene vrste skladišnica, skladišnicu prema našem pravu treba uzeti kao vrijednosni papir po naredbi. Stoga je jedini način prijenosu skladišnice i njezinih pojedinih dijelova, pa s tim i založnice, putem indosiranja. Iz toga proizlazi da je takva zabrana daljnjeg indosiranja založnice i apsolutna zabrana daljnjeg prijenosu založnice.¹⁷⁹

Ostvarivanjem prava iz založnice prestaje svrha njezinog postojanja budući da je takvim ostvarivanjem postignut cilj njezinog odvajanja od priznanice i indosiranja na drugu osobu. Imatelj založnice ima stvarno pravo zaloga na uskladištenoj robi, ali i obvezno pravo iz založnice kao vrijednosnog papira. Iz toga proizlazi njegovo pravo da zahtjeva prodaju robe koja je pod zalogom, ali i pravo da od ostalih indosanata založnice zahtjeva nadoknadu ostatka eventualnog potraživanja u slučaju da njegovo potraživanje ne bude namireno u potpunosti prodajom tako založene robe. Takvim redosljedom imatelj založnice i ostvaruje svoja prava, dakle, prvo pravo koje mu pripada iz zaloga, a potom pravo iz obveznog odnosa za namirenje eventualno nenamirenih potraživanja.¹⁸⁰

Imatelj založnice može svoja prava koja ima iz zaloga na uskladištenoj robi ostvariti na više načina. Najčešće će to ostvariti tako da založni dužnik isplati predmetna dugovanja u roku. Tada imatelj založnice mora predati založnicu dužniku koji je isplatio predmetna dugovanja te se ta činjenica isplate ubilježava na skladišnici. Tako će onda u pravilu osoba koja je isplatila dug raspolagati i s priznanicom i založnicom tj. cjelovitom skladišnicom, što će joj onda omogućiti da u potpunosti, bez ograničenja, uživa u pravo vlasništva nad uskladištenom robom te da s njom slobodno raspolaže.¹⁸¹

Ako dužnik ne bi ispunio svoju obavezu tj. u roku isplatio tražbine založnog vjerovnika, založnom vjerovniku ostaje mogućnost naplate takvih tražbina iz uskladištene robe. Kako bi to pravo na isplatu tražbina ostvario dužan je poduzeti određene radnje predviđene ZOO-om. Prije svega, imatelj založnice bez priznanice, kojemu u roku ne bude isplaćena njegova

¹⁷⁹ Arandžević, loc. cit.

¹⁸⁰ Ibid., str. 86.

¹⁸¹ Ibid., str. 84.

tražbina osigurana založnim pravom, dužan je podići protest prema Zakonu o mjenici.¹⁸² Ako bi to propustio učiniti, on gubi svoje pravo na isplatu tražbine od strane založnog dužnika.¹⁸³

Protest je javna isprava koju izdaje javni bilježnik i u kojoj on, na zahtjev imatelja mjenice, potvrđuje kako je nastupila neka od zakonom predviđenih činjenica koja omogućava ostvarivanje prava regresa u korist imatelja mjenice.¹⁸⁴

Postavlja se pitanje je li založni vjerovnik dužan prije takvog podizanja protesta, u trenutku dospjeća obaveze, podnijeti založnicu prvom indosantu ili postoji dužnost podizanja protesta čim obaveza osigurana založnim pravom dospje. Iako ne postoji izričita odredba ZOO-a koja bi propisivala obavezu takvog podnošenja založnice prvom indosantu ipak se može zaključiti kako ona postoji. Takav zaključak se može izvesti iz činjenice da dužnik tj. prvi indosant ne mora i neće uvijek znati kod koga se nalazi založnica budući da je obaveza registriranja prijenosa založnice propisana samo za prvi prijenos. Stoga svi eventualni kasniji prijenosi založnice ne moraju biti upisani pa postoji i mogućnost da dužnik ne zna kod koga se nalazi založnica. Iako i u takvim slučajevima dužnik ima opciju oslobađanja od obaveze isplate duga imatelju založnice tako da položi iznos dugovanja kod skladištara, takva opcija predstavlja pravo dužnika, a ne njegovu obavezu.¹⁸⁵

Prema ZOO-u imatelj založnice koji je podigao protest može u roku od osam dana od dospelosti svoje tražbine zahtijevati prodaju uskladištene robe koja je pod zalogom, a takvo pravo pripada i prenositelju koji je imatelju založnice isplatio iznos tražbine budući da on takvom isplatom stupa na njegovo mjesto.¹⁸⁶ Iz toga proizlazi kako dužnik ima još jednu mogućnost u navedenom roku od osam dana od dospelosti, isplatiti tražbinu i tako osloboditi uskladištenu robu od tereta zaloga. U takvom slučaju on bi bio dužan nadoknaditi troškove podizanja protesta te druge eventualne troškove koje bi imatelj založnice imao zbog takve isplate nakon dospjeća.¹⁸⁷

ZOO nadalje propisuje redosljed namirenja iz takvog novčanog iznosa dobivenog prodajom uskladištene robe. Prema njemu iz takvog iznosa se prije svega izdvaja iznos koji je potreban

¹⁸² Zakon o mjenici (Narodne novine br. 74/94, 92/10), čl. 43.

¹⁸³ Zakon o obveznim odnosima, čl. 761. st. 1.

¹⁸⁴ Klarić; Vedriš, op. cit. (bilj. 10), str. 683.

¹⁸⁵ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 87.

¹⁸⁶ Zakon o obveznim odnosima, čl. 761. st. 2.

¹⁸⁷ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 88.

za namirenje troškova prodaje. Zatim se namiruju troškovi skladištara iz ugovora o uskladištenju i drugi njegovi eventualni tražbina u vezi s predmetnom uskladištenom robom kao što su troškovi utovara, istovara, osiguranja i dr. Tek nakon isplate navedenih potraživanja na red dolazi tražbina osigurana zalogom, a eventualni višak, kao što je ranije rečeno, pripada imatelju priznanice.¹⁸⁸

Kada se predmetna tražbina namiri u potpunosti prodajom založene uskladištene robe, imatelj založnice je dužan založnicu vratiti skladištaru, a skladištar ju je dužan s eventualnim viškom iznosa postignutog prodajom, predati imatelju priznanice.¹⁸⁹ Prema općim pravilima o ispunjenju duga kad je vjerovnik nepoznat, skladištar je dužan takav eventualan višak iznosa postignut prodajom položiti kod nadležnog suda u slučaju da mu imatelj priznanice nije poznat, što može biti slučaj budući da se priznanice kao takva mogla prenositi bez upisa takvog prijenosa u registar skladišta.¹⁹⁰

Imatelj založnice neće predati založnicu skladištaru kako bi je ovaj predao imatelju priznanice ako iznos dobiven prodajom založene uskladištene robe ne bi bio dostatan za potpuno namirenje tražbine. U tom slučaju, takav ostatak dugovanja će se navesti na založnici i ona će se vratiti imatelju založnice kako bi on mogao poduzimati daljnje potrebne radnje za namirenje tražbine u cijelosti.¹⁹¹

Kako bi namirio ostatak dugovanja, u slučaju da prodaja založene robe ne bi bila dostatna za pokriće čitave tražbine, imatelj založnice može zahtijevati isplatu takvog ostatka od prenositelja.¹⁹² Na to će imati pravo ako su ispunjeni određeni prethodni uvjeti. Imatelj založnice mora prethodno, na vrijeme, podignuti protest. Zatim je potrebno da imatelj založnice zahtjeva prodaju uskladištene robe u roku od trideset dana od podizanja protesta.¹⁹³ Potrebno je i da se ostvari činjenica nedostatnosti iznosa postignutog prodajom uskladištene robe te njezina konstatacija. I na kraju je nužno da se taj zahtjev podnese u zakonom određenom roku. Takav rok je prema ZOO-u određen upućivanjem na relevantne odredbe Zakona o mjenici, ali s drugačijim početkom tog roka koji ovdje počinje teći danom

¹⁸⁸ Zakon o obveznim odnosima, čl. 761. st. 3.

¹⁸⁹ Arandžević, loc. cit.

¹⁹⁰ Zakon o obveznim odnosima, čl. 186. st. 1.

¹⁹¹ Arandžević, op. cit. (bilj. 1), str. 89.

¹⁹² Zakon o obveznim odnosima, čl. 762. st. 1.

¹⁹³ Ibid, čl. 762. st.3.

prodaje uskladištene robe.¹⁹⁴ Prema Zakonu o mjenici rok za podnošenje zahtjeva za isplatu od akceptanta mjenice, tj. prvog indosanta, iznosi tri godine dok za ostale indosante on iznosi jednu godinu.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Ibid, čl. 762. st. 2.

¹⁹⁵ Zakon o mjenici, čl. 78 st 1. i 2.

7. ZAKLJUČAK

Ugovor o uskladištenju u hrvatskom pravu ima solidan pravni okvir, ali kao što je u radu viđeno, postoji potreba za daljnjim unapređenjem takvog pravnog okvira i popunjavanja određenih pravnih praznina. Prije svega, potrebno je popuniti pravnu prazninu koju naš zakonodavac ostavlja nedefiniranjem položaja javnog skladišta, što stvara potrebu da se kao izvor pravnih pravila primjenjuje Zakon o javnim skladištima Kraljevine Jugoslavije iz davne 1930. godine, kao posljednji relevantni izvor koji je ovo pitanje uredio na sveobuhvatan način. To bi se moglo učiniti donošenjem sličnog *lex specialisa*, što je djelomično i učinjeno donošenjem Zakona o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje. Isto bi bilo moguće i bez donošenja *lex specialisa*, unošenjem relevantnih odredi u ZOO.

Usporedbom s odredbama njemačkog Trgovačkog zakonika, uviđene su dodatne mogućnosti za unapređenje našeg pravnog okvira. Tako je usporednom analizom utvrđeno kako bi i naš zakonodavac trebao uvesti razlikovanje pravnog karaktera ovog ugovora kad se na strani ostavodavca nalazi potrošač, pružajući mu veću zaštitu kao potrošaču i propisujući veće obveze skladištara u takvom slučaju. Nadalje, ukazano je na potrebu mijenjanja roka u kojem je ostavodavac dužan obavijestiti skladištara o primijećenim nedostacima, a koji je sad objektivni rok od osam dana nakon primanja robe. Takav otegotni rok bi trebalo zamijeniti subjektivnim rokom od osam dana i dužim objektivnim rokom, a trebalo bi napraviti i razliku s obzirom na to tko je osoba ostavodavac. Tako bi predloženi rok trebao vrijediti kad je osoba ostavodavac potrošač, a kraće rokove bi trebalo propisati za slučajeve kad je ostavodavac trgovac.

Potrebno je ukloniti i nedosljednost u našem zakonodavstvu, a koja se ogleda u tome što sud prilikom utvrđivanja odgovornosti skladištara ne utvrđuje njegovu krivnju, ali će se prilikom određivanja visine naknade štete ipak morati upustiti u njezino utvrđivanje. Rješenje takve nedosljednosti, je u napuštanju koncepta objektivne odgovornosti. Dodatan razlog za napuštanje ovog koncepta objektivne odgovornosti je i to što je on nepravedno tegotan za skladištara. Zato bi uz napuštanje ovog koncepta trebalo propisati skladištarevu odgovornost na temelju presumirane krivnje i povećati stupanj pažnje s kojom je skladištar dužan

postupati, a koja bi trebala biti pažnja dobrog stručnjaka, a ne pažnja dobrog gospodarstvenika koja je sada propisana.

Suvremeni uvjeti poslovanja zahtijevaju digitalizaciju sustava potrebnog za uskladištenje robe uvođenjem elektroničkih skladišnica, digitalizacijom skladišnih knjiga te uvođenjem središnjeg registra za skladišnice u elektroničkom obliku. Takva digitalizacija je već provedena u nekim zemljama, a njezine prednosti su u tome što omogućava veću efikasnost i smanjuje mogućnost malverzacija. Evidentna je potreba provođenja digitalizacije i u našem pravnom sustavu, a navedenom usporedbom s iskustvom Njemačke, uviđena je potreba digitalizacije i ostalih isprava bitnih za čitav logistički sustav i davanja jasnih pravnih odredbi i tehničkih smjernica kako digitalizacija ne bi ostala "mrtvo slovo na papiru".

POPIS LITERATURE

Pravna književnost (knjige, stručni i znanstveni članci):

1. Aranđelović, Svetislav. Ugovor o uskladištenju, Institut društvenih nauka, Privredno-pravni priručnik, Beograd, 1990.
2. Ceronja, Petar. Ugovor o uskladištenju u hrvatskom i makedonskom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 61 (2), 2011., str. 821-847.
3. Čuveljak, Jelena. O konačnom prijedlogu zakona o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje, Informator : tjednik za pravna i ekonomska pitanja . - ISSN 0537-6645. - 57, 2009.
4. Dubovec, Marek; Eliasy, Adalberto. A proposal for UNCITRAL to develop a Model Law on Warehouse Receipts, Uniform Law Review, Volume 22, Issue 4, 2017., str. 716–730
5. Eršeg, Matija. Logistika skladištenja i zaliha, završni rad, Digitalni repozitorij Sveučilišta Sjever, 2017.
6. Food and Agriculture Organization of The United Nations, Designing warehouse receipt legislation - Regulatory options and recent trends, Rim, 2015.
7. Gavella, Nikola; Josipović, Tatjana; Gliha, Igor; Belaj, Vlado; Stipković, Zlatan. Stvarno pravo, svezak prvi, Narodne novine, Zagreb, 2007.
8. Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčinović, Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko. Komentar Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, Zagreb, 2014.
9. Gorenc, Vilim. Ugovor o uskladištenju, Pravo i porezi : časopis za pravnu i ekonomsku teoriju i praksu, 6,11, 1997., str.1087.-1094. (13.-20.)
10. International Chamber of Commerce, Electronic documents of trade in Germany; Legal reform and dedicated regulation to facilitate paperless trade; Creating a Modern Digital Trade Ecosystem; Cutting the Cost and Complexity of Trade, Savezna Republika Njemačka, 2021.
11. Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014.

12. Kovačević, Vlado; Zakić, Vladimir; Milovanović, Miloš; Subić, Jonel; Jeločnik, Marko. Electronic warehouse receipts registry as a step from paper to electronic warehouse receipts, *Ekonomika poljoprivrede*, 63., 2016., str. 801.-815.

13. Romštajn, Ivan. Ugovor o uskladištenju, pravne karakteristike i razgraničenja, *Pravni vjesnik*. - ISSN 0352-5317. - 6, 3-4, Osijek, 1990, str. 359-370.

14. Vidaković Mukić, Marta. *Opći pravni rječnik*, Narodne novine, Zagreb, 2006.

Propisi:

1. *Handelsgesetzbuch* (njemački Trgovački zakonik), 2022.

2. *Zakon o javnim skladištima*, Kraljevina Jugoslavija, 1930.

2. *Zakon o mjenici*, Narodne novine br. 74/94, 92/10

3. *Zakon o obveznim odnosima*, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21

4. *Zakon o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje*, Narodne novine br. 79/09, 124/11, 32/19

5. *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17

Sudska praksa:

1. Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: II Rev-63/1999-2, 3. listopada 2001.

2. Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: VSRH Revt 30/2002-2, 6. ožujak 2002.

3. Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: VSRH II Rev 172/1999-2, 17. prosinac 2003.

4. Vrhovni sud Republike Hrvatske, sudska odluka: VSRH Revt 36/2003-2, 18. veljača 2004.

5. Trgovački sud u Slavonskom Brodu, sudska odluka: P-22/03, 22. rujan 2004.
6. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, sudska odluka: Pž 365/05-3, 12. srpanj 2005.
7. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, sudska odluka: Pž 6585/04-3, 22. veljača 2007.
8. Visoki trgovački sud Republike hrvatske, sudska odluka: Pž-3817/2018-3, 5. svibanj 2020.

Ostalo:

1. https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Ugovori_o_prijevozu_stvari_morem_-_Rotterdamska_pravila.pdf, posjećeno 24. studenog 2022.
2. https://agriculture.ec.europa.eu/international/international-cooperation/international-organisations/fao_hr, posjećeno 24. studenog 2022.